

Hagee Stichting Pensioenfonds

Jaarverslag 2013

Inhoudsopgave

<i>Voorwoord</i>	4
Kerncijfers	5
<i>Jaarverslag</i>	6
Profiel	6
Verslag van het Bestuur	10
Algemene Ontwikkelingen	10
Samenstelling van het bestuur	12
Goed pensioenfonds bestuur	13
Financiën	16
Herstelplan	17
Pensioenregeling	18
Actuariële Analyse	22
Risico en beheersing van risico's	22
Beleggingen	23
Vooruitblik 2014	27
Rapportages Pension Fund governance	29
Klachten- en geschillen	31
<i>Jaarrekening</i>	33
Balans per 31 december 2013	34
Staat van baten en lasten over 2013	36
Kasstroomoverzicht	37
Toelichting op de balans en staat van baten en lasten	38
<i>Overige gegevens</i>	64
Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten	64
Gebeurtenissen na balansdatum	64
<i>Actuariële verklaring</i>	65
<i>Controleverklaring van de onafhankelijke accountant</i>	67
<i>Trefwoorden en begrippen</i>	69

Voorwoord

Hierbij bieden wij u de jaarrekening 2013 aan van Hagee Stichting.

Het jaar 2013 is een bewogen jaar geweest voor het pensioenfonds. Per 1 april 2013 is een algemene korting op de pensioenen en opgebouwde rechten van 3,6% toegepast. Deze korting was noodzakelijk omdat de dekkingsgraad per eind 2012 onvoldoende hersteld was. Tevens is de in het voorgaande jaar afgesproken aanpassing in de pensioenregeling per 1 april ingegaan. In de eerste maanden van het jaar zijn alle betrokkenen uitgebreid geïnformeerd over de ophanden zijnde wijzigingen. Hierbij is informatie in de algemene zin en informatie over de individuele gevolgen voor het pensioen gegeven. Ook zijn de deelnemers in de gelegenheid gesteld om voorlichtingsbijeenkomsten op diverse plaatsen in het land bij te wonen. Uiteindelijk zijn vrijwel alle deelnemers en gepensioneerden akkoord gegaan met de nieuwe regeling.

Met de ingang van de nieuwe regeling werd voldaan aan de voorwaarden van de werkgever voor een extra donatie van € 23,5 miljoen in het pensioenfonds. Door de korting, de extra dotatie, een positief beleggingsrendement en een gestegen rente is de dekkingsgraad in de loop van het jaar gestegen tot 114,1%. De gestegen dekkingsgraad heeft het mogelijk gemaakt om per 1 januari 2014 een toeslag toe te kennen. Voor de deelnemers is deze indexatie effectief gelijk aan 0% omdat de grondslag (de CAO verhoging) nihil is. De ingegane pensioenen worden met ingang van 1 januari 2014 verhoogd met 0,8%. Het besluit tot het toekennen van de indexatie is genomen in december 2013. De invloed van de toeslag op de voorzieningen van het fonds is opgenomen in de cijfers per ultimo 2013.

De extra premie van de werkgever is belegd volgens de strategische mix. De categorieën onroerend goed en hedge funds zijn hierbij buiten beschouwing gelaten. Tevens heeft er een verschuiving plaatsgevonden in de categorie vastrentende waarden. De beleggingen met lange duration zijn deels ingeruild voor beleggingen met korte duration. De afdekking van het renterisico is per saldo gelijk gebleven op 60% van de voorziening pensioenverplichtingen.

2013 heeft nog geen duidelijkheid gebracht over het nieuwe Financieel ToetsingsKader. Na aanleiding van de consultatie heeft de staatssecretaris besloten de mogelijkheden te herzien. Na verschillende keren uitstel heeft staatssecretaris toegezegd het ontwerp eind maart aan de Tweede Kamer te sturen. Bij het opmaken van dit verslag waren de plannen nog niet bekend gemaakt. De plannen moeten ingaan op 1 januari 2015. Pensioenfondsen krijgen hierdoor erg weinig tijd om het FTK te implementeren.

In 2013 is de Wet versterking bestuur van kracht geworden. Volgens deze wet hebben pensioenfondsen de keuze uit 5 verschillende modellen om het bestuur in te richten. In december 2013 heeft het bestuur de voor- en nadelen van de verschillende modellen geëvalueerd. Het bestuur heeft hierop besloten het paritaire model, met vertegenwoordiging van alle betrokken partijen, te handhaven.

Kerncijfers

(bedragen in eenheden van € 1.000)	2013	2012	2011	2010	2009
Aantal werkgevers	3	3	3	3	3
Aantal verzekerden					
Actieve deelnemers	2.116	2.162	2.176	2.167	2.146
Gewezen deelnemers ('slapers')	1.299	1.329	1.343	1.408	1.393
Gepensioneerden	1.336	1.298	1.240	1.194	1.154
Totaal	4.751	4.789	4.759	4.769	4.693
Premie					
Premiepercentage	31,6% ¹	35,0%	31,6%	25,5%	25,5% ²
Feitelijke premie	12.339	13.488	11.721	9.016	8.827
Extra premie	23.500	-	-	-	-
Gedempte kostendekkende premie	11.514	12.251	11.640	8.362	7.891
Zuivere kostendekkende premie	11.448	12.076	9.926	8.585	8.940
Toeslagen per 1 januari volgend op boekjaar³					
Actieve deelnemers	0,0%	- 3,6%	0,0%	0,0%	0,0%
Inactieve deelnemers	0,8%	- 3,6%	0,0%	0,0%	0,0%
Aanwezig eigen vermogen	42.802	- 5.480	- 29.891	- 13.145	- 4.719
Vereist eigen vermogen	50.134	49.571	43.630	39.239	33.711
Voorziening Pensioenverplichtingen ⁴	302.750	306.872	290.672	251.777	224.053
Dekkingsgraad	114,1%	98,2% ⁵	89,7%	94,8%	98%
Rentetermijnstructuur (gemiddelde rente)	2,75%	2,40%	2,70%	3,45%	3,87%
Beleggingen					
<i>Beleggingsportefeuille</i>					
Vastgoedbeleggingen	9.330	9.722	9.908	9.852	9.756
Aandelen	122.301	89.193	71.968	64.097	52.566
Vastrentende waarden	196.101	190.573	166.991	153.361	145.611
Overige beleggingen	12.847	11.625	10.917	10.989	10.127
Liquide middelen	190	347	808	287	851
Totaal	340.769	301.460	260.592	238.586	218.911
Beleggingsopbrengsten	14.257	36.618	20.766	19.628	18.872
Beleggingsrendement totale portefeuille	4,7%	14,1%	8,8%	9,0%	9,25%

¹ Tot 1 april 2013 bedroeg de premie 35%, vanaf 1 april bedroeg de premie 31,6%

² Premiepercentage geldend vanaf 1 april 2009. Vóór deze datum was het percentage 23,0%

³ Voor het jaar 2012 betreft dit de korting ad 3,6% per 1 april 2013.

⁴ Voor het jaar 2012 betreft dit de Voorziening Pensioenverplichtingen na de korting ad 3,6% per 1 april 2013

⁵ Voor het jaar 2012 betreft dit de dekkingsgraad na korting van 3,6%. De dekkingsgraad voor toepassing van de korting was 94,7%.

Jaarverslag

Profiel

Hagee Stichting, statutair gevestigd te Amstelveen is opgericht op 28 maart 1933. De stichting is ingeschreven bij het stichtingenregister van de Kamer van Koophandel onder nummer 41199361. De statuten zijn laatstelijk gewijzigd op 8 januari 2010.

Het pensioenfonds is een ondernemingspensioenfonds. Werknemers van de aangesloten werkgevers bouwen op basis van een voorwaardelijk geïndexeerde middelloon Collectieve Defined Contribution regeling een aanspraak op pensioen op. Daarnaast kent het fonds een regeling voor arbeidsongeschiktheid en overlijden.

Het doel van het fonds is het verlenen van pensioenaanspraken en uitkeringen aan (gewezen) deelnemers, gepensioneerden en hun nabestaanden die daarvoor in aanmerking komen op basis van de reglementen en statuten. Het beleid van het fonds is vastgelegd in een Actuariële en Bedrijfstechnische Nota welke in 2013 is geactualiseerd.

Hagee Stichting heeft geen personeel in dienst, het bestuur wordt terzijde gestaan door een adviserend actuaris, certificerend actuaris, externe onafhankelijke accountant en een verantwoordingsorgaan.

Het bestuur is paritair samengesteld uit vertegenwoordigers van de werkgevers, werknemers en pensioengerechtigden.

Naam:	Vertegenwoordiging	Functie	Bestuurslid vanaf	Aftredend per
Drs. G.Th.F.M. Groot	Werkgevers	Voorzitter		
Drs. T. Melchior	Werkgevers	Penningmeester / Vice Voorzitter		
Mw. H.J.M. Mes	Werkgevers	Secretaris		
W.A.G. Tiessen	Werkgevers	Lid		2013
Drs. W. Korving	Werkgevers	(Aspirant) Lid		
C.B. van der Burgh	Werknemers	Lid	2010	2016
Ing. R. van Groningen	Werknemers	Lid	2013	2019
Mr. Mw. M.M. Oude Reimer	Werknemers	Lid	2012	2018
Drs. G.R. de Vries	Pensioengerechtigden	Lid	2010	2016
J.J. Labree	Pensioengerechtigden	Lid	2013	2015

Dagelijks bestuur

Het dagelijks bestuur van het fonds wordt gevormd door de voorzitter, penningmeester en secretaris van het fonds en wordt ondersteund door de manager van het pensioenbureau. Het dagelijks bestuur heeft bevoegdheden conform de statuten van het fonds.

Uitvoeringsorganisatie

De pensioen- en financiële administratie wordt uitgevoerd door het pensioenbureau van Technische Unie. Ten behoeve van de uitvoering van het reglement en het beleid heeft het bestuur een service level agreement afgesloten met het pensioenbureau.

In het service level agreement zijn onder andere afspraken vastgelegd omtrent de deelnemersadministratie, beleggingsadministratie, uitvoering van het communicatiebeleid en de ondersteuning van het bestuur.

Pensioenbureau

H. DHondt	Manager
Mw. G.J. Heuvelman – de Lange	Administrateur

Beleggingscommissie

De beleggingscommissie adviseert het bestuur over beleggingsaangelegenheden. Dit betreft het algemene beleggingsbeleid maar ook meer specifieke zaken zoals het tactisch herbalanceren van de asset allocatie.

De beleggingscommissie heeft de volgende taken:

- Het opstellen van het beleggingsplan
- Het monitoren van de vermogensbeheerders
- Het voeren van het beleggingsbeleid ten opzichte van de strategische benchmark

De beleggingscommissie is als volgt samengesteld:

Naam:	Functie in de beleggingscommissie	Functie in het bestuur
Drs. G.Th.F.M. Groot	Voorzitter	Voorzitter
Drs. T. Melchior	Lid	Penningmeester / Vice Voorzitter
Drs. G.R. de Vries	Lid	Lid
H. DHondt	Lid	-

De beleggingscommissie wordt geadviseerd door Towers Watson Investment Consulting B.V. en Investment Communication Consultancy.

Communicatiecommissie

De communicatiecommissie adviseert het bestuur over de communicatie met (gewezen) deelnemers en gepensioneerden. De communicatiecommissie heeft tot taak de communicatie zodanig vorm te geven dat het onderwerp pensioen de belangstelling van de deelnemers trekt en de deelnemer een realistisch beeld heeft van zijn/haar te verwachten pensioen. Aan de commissie is een communicatiedeskundige van de werkgever toegevoegd.

De communicatiecommissie is als volgt samengesteld:

Naam:	Functie in de communicatiecommissie	Functie in het bestuur
Mw. H.J.M. Mes	Voorzitter	Secretaris
C.B. van der Burgh	Lid	Lid
J.J. Labree	Lid	Lid
H. DHondt	Lid	-
Mw. D. Wijnen	Lid, Communicatiedeskundige Technische Unie	-

Externe ondersteuning

Het bestuur heeft actuariële werkzaamheden en vermogensbeheer uitbesteed aan de volgende organisaties:

Towers Watson Netherlands B.V.	Adviserend actuaris	Amstelveen
Towers Watson Investment Consulting B.V.	Fiduciair consultant	Amstelveen
Braker Investment Consulting	Controle beleggingsportefeuille	Gouda
Investment Communication Consultancy	Second opinion Beleggingsadvies	Nederhorst den Berg
MFS Investment Funds	Vermogensbeheer	Boston (USA)
Veritas Funds Plc.	Vermogensbeheer	Dublin, Ierland
Aberdeen Asset Management Plc.	Vermogensbeheer	Aberdeen, UK
Trilogy Global Advisors Plc.	Vermogensbeheer	London, UK
ING Investment Management	Vermogensbeheer	's-Gravenhage
BlackRock Investment Management	Vermogensbeheer	Dublin, Ierland
J.P. Morgan Asset Management	Vermogensbeheer	Dublin, Ierland
CBRE Global Investors	Vermogensbeheer	Luchthaven Schiphol

Verantwoordingsorgaan

Het bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan. Het verantwoordingsorgaan beoordeelt of het bestuur in haar beleid op evenwichtige wijze rekening heeft gehouden met alle belanghebbenden. Het verslag van het verantwoordingsorgaan maakt deel uit van dit jaarverslag.

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit de volgende personen:

Naam:	vertegenwoordiging	Lid vanaf	aftredend
A.W.J. Biner	werkgevers	2007	2013
A.J.M. van der Kaaij	gepensioneerden	2007	2013
H.P. Koeman	werknemers	2007	2013

Intern toezicht

Voor het intern toezicht is gekozen voor toezicht door een visitatiecommissie. Deze commissie visiteert het fonds één keer per drie jaar. Het intern toezicht heeft betrekking op het functioneren van het bestuur. De voornaamste taken van het intern toezicht zijn:

- het beoordelen van beleids- en bestuursprocedures en –processen en de checks en balances binnen het fonds;
- het beoordelen van de wijze waarop het fonds wordt aangestuurd;
- het beoordelen van de wijze waarop door het bestuur wordt omgegaan met de risico's op de langere termijn.

Aangesloten werkgevers

Technische Unie B.V.

Sonepar Nederland Information Systems B.V.

Otra N.V.

Compliance officer

Het bestuur heeft een compliance officer benoemd. De compliance officer is onafhankelijk van het bestuur en rapporteert jaarlijks zijn bevindingen aan het bestuur. De compliance officer ziet toe op de naleving van wet- en regelgeving binnen het fonds.

Compliance officer

A. van Rijt

Manager Administratieve Organisatie en Interne Controle,
Technische Unie

Onafhankelijk accountant

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Onafhankelijk accountant

Amsterdam

Certificerend actuaris

Towers Watson Netherlands B.V.

Certificerend actuaris

Purmerend

Verslag van het Bestuur

Het bestuur van Hagee Stichting doet hierbij verslag van de ontwikkelingen over het jaar 2013. Behalve financiële resultaten vindt u ook informatie over economische en maatschappelijke ontwikkelingen die van belang zijn.

Algemene Ontwikkelingen

Hagee Stichting is opgericht op 28 maart 1933 en bestond in 2013 80 jaar. In de bestuursvergadering van maart 2013 is hier kort bij stilgestaan. Het eerste halfjaar stond in het teken van de korting van de ingegane pensioenen en opgebouwde rechten met 3,6%. Tevens is een wijziging van de pensioenreglementen doorgevoerd. Het karakter van de regeling is gewijzigd van een middelloon- naar een middelloon collectieve beschikbare premieregeling. De reglementswijziging is een uitvloeisel van de studie naar de toekomstbestendigheid van de pensioenregeling die de werkgever in 2012 heeft laten uitvoeren. Elders in dit verslag wordt nader ingegaan op korting en reglementswijzigingen.

Missie en Visie

In 2013 heeft het bestuur de missie, visie en strategie van het pensioenfonds in concept opgesteld. Missie, doel en strategie van Hagee Stichting sluiten aan op de missie van Technische Unie: het ondersteunen en ontzorgen van haar klanten. Hagee ondersteunt en ontzorgt haar deelnemers bij het opvangen van de financiële gevolgen van ouderdom, overlijden en arbeidsongeschiktheid. Hagee Stichting wil een kwalitatief hoogwaardige partner zijn voor de opdrachtgevers en alle betrokken partijen. Hagee is, als ondernemingspensioenfonds toegankelijk voor zowel werkgevers als (gewezen) deelnemers en gepensioneerden, Hagee is in staat alle partijen voldoende tijd en aandacht te geven. Specifieke wensen en eisen kunnen worden gehonoreerd waarbij alleen de belangen van de direct betrokkenen in ogenschouw genomen hoeven te worden.

Het doel van Hagee Stichting is het op tijdige, correcte en (kosten) efficiënte manier invulling geven aan de pensioenafspraken die door de werkgevers met de deelnemers zijn gemaakt.

Hagee wil een betrouwbaar fonds zijn dat in een zo goed mogelijk pensioen voorziet. Daarbij horen lage kosten en hoort het streven naar behoud van koopkracht.

Hagee wil een transparant fonds zijn dat deelnemers een reëel beeld geeft van het te verwachten pensioen.

De missie en visie zijn belangrijke uitgangspunten geweest voor de ALM studie die begin 2014 is afgerond.

Wet versterking bestuur

In 2013 is de Wet versterking bestuur van kracht geworden. Krachtens deze wet hebben pensioenfondsen de keuze uit 5 verschillende bestuursmodellen. De wet is bedoeld om de positie van gepensioneerden in het bestuur te versterken, deskundigheid te bevorderen en het intern toezicht te versterken. Een van de bestuursmodellen is het paritaire model waarin alle geledingen (werkgevers, werknemers, en gepensioneerden) in het bestuur vertegenwoordigd zijn. Dit model komt overeen met de huidige wijze waarop het bestuur is georganiseerd.

In haar vergadering van december 2013 heeft het bestuur besloten het paritaire model te handhaven. De organisatie van het fonds, met ondersteuning van het pensioenbureau van de werkgever en het inhuren van expertise en advies waar nodig, is in de ogen van het bestuur de meest (kosten) efficiënte manier om uitvoering te geven aan de pensioenregeling. Andere bestuursmodellen met externe deskundigen in het bestuur leiden niet per definitie tot betere resultaten maar wel tot hogere kosten.

Belangrijk voordeel van het huidige paritaire model is gelegen in het contact van de bestuursleden met de deelnemers. Bestuursleden zijn collega's van de deelnemers en voor pensioenonderwerpen makkelijk

aanspreekbaar. De bestuursleden weten daarmee wat er speelt in de onderneming en ook onder de deelnemers. De communicatie naar de deelnemers kan daarop worden aangepast.

De werkgevers hebben aangegeven een grote waarde te hechten aan een eigen pensioenregeling en uitvoering van de regeling door het eigen pensioenbureau. Hierdoor kan maatwerk geleverd worden in zowel de regeling als de uitvoering daarvan. De werkgevers zijn bereid te blijven investeren in tijd en geld ten behoeve van het bestuur en het pensioenbureau. Bestuursleden krijgen van de werkgevers voldoende gelegenheid om vergaderingen van bestuur en commissies bij te wonen en ook om de deskundigheid op peil te houden. De betrokkenheid die de werkgever daarmee toont is een belangrijke bijdrage aan het kostenefficiënt uitvoeren van de regeling.

Ook aan de kant van de werknemers is er een grote betrokkenheid bij het fonds. Dit blijkt onder andere uit het aantal beschikbare kandidaten om vacatures in het bestuur te vervullen. Ook de respons op vragen en het bezoek aan voorlichtingsbijeenkomsten zijn een teken van de betrokkenheid van de werknemers.

In het kader van de besluitvorming voor het bestuursmodel is advies aangevraagd aan het Verantwoordingsorgaan. In antwoord op de aanvraag heeft het Verantwoordingsorgaan haar voorkeur uitgesproken voor het paritaire model.

Financieel Toetsingskader

Medio 2013 heeft de staatssecretaris een consultatiedocument gepubliceerd waarin pensioenfondsen de mogelijkheid kregen om de kiezen uit reëel of nominaal toetsingskader. In de consultatie hebben fondsen de voorkeur uitgesproken voor 1 toetsingskader. Naar aanleiding van de reacties vanuit de pensioenfondsen heeft de staatssecretaris toegezegd om het ontwerp voor het toetsingskader aan te passen. De beoogde datum waarop het voorontwerp aan de Tweede Kamer gestuurd zou worden is verscheidene malen aangepast. Waarschijnlijk zal dit in maart 2014 gebeuren. De deadline waarop de aanpassingen door pensioenfondsen geïmplementeerd moeten zijn blijft 1 januari 2015, waarmee de vertraging in de regelgeving opgevangen wordt door de fondsen.

Witteveenkader

Met ingang van 1 januari 2014 is de fiscale begeleiding van de aanvullende pensioenopbouw aangepast aan de gewenste verhoging van de pensioenleeftijd. De pensioenopbouw is bij de wijziging beperkt tot maximaal 2,15% (was 2,25%) van het pensioengevend salaris in geval van een middelloonregeling. Omdat de pensioenopbouw van het fonds met 2% onder dit maximum ligt heeft deze beperking geen invloed.

Het kabinet is voornemens om per 1 januari 2015 een verdere beperking door te voeren waarbij tevens de fiscale facilitering wordt beperkt tot een pensioenopbouw van maximaal 1,875% en een maximaal pensioengevend salaris van € 100.000,=. De pensioenopbouw van alle deelnemers zal door invoering van deze maatregelen worden verminderd. Het fondsbestuur zal de werkgever informeren over de gevolgen van de maatregelen.

Code Pensioenfondsen

De pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid hebben normen geformuleerd voor goed pensioenfondsbestuur. Deze normen zijn vastgelegd in de Code Pensioenfondsen (hierna: de Code). De Code komt in de plaats van de Principes voor goed pensioenfondsbestuur die in 2005 zijn gepubliceerd. De Code is bedoeld om de verhoudingen binnen het bestuur en de communicatie met belanghebbenden transparanter te maken en op die manier bij te dragen aan het versterken van "goed pensioenfondsbestuur".

De Code is in de wet verankerd. Maar de Code geeft wel ruimte voor de eigen verantwoordelijkheid van het pensioenfondsbestuur en de keuzes die het maakt. De normen van de Code worden toegepast of het bestuur moet motiveren waarom het afwijkt van de normen.

Het bestuur onderschrijft de Code, van enkele normen wenst het bestuur af te wijken van hetgeen in de Code is gesteld;

- De Code stelt dat een noodprocedure opgesteld moet worden om in spoedeisende situaties te kunnen handelen. Gezien de beperkte organisatie van het fonds en pensioenbureau ziet het bestuur hiervan af. De bestaande (nood)procedures bij de werkgever geven voldoende waarborgen dat adequaat gehandeld kan worden.
- Het fonds kent momenteel geen klokkenluidersregeling. Aangezien het fonds geen personeel in dienst heeft en de bestuursleden of medewerkers van het pensioenbureau gebruik kunnen maken van de faciliteiten van de werkgever wordt hiervan afgezien.
- De Code stelt beperkingen aan de zittingsduur van de bestuursleden en het aantal malen dat zij in het bestuur herbenoemd kunnen worden. Op dit punt houdt het bestuur vast aan het huidige beleid. In dit beleid worden vertegenwoordigers van de werkgever benoemd totdat de werkgever de benoeming intrekt, vertegenwoordigers namens de werknemers en gepensioneerden worden gekozen uit de betreffende kring. De zittingsduur voor de gekozen leden is 6 jaar (Code 4 jaar), waarbij geen restricties worden gesteld aan het aantal keren dat een bestuurslid herkozen kan worden. Het bestuur is van mening dat met dit beleid optimaal wordt geprofiteerd van de kennis en ervaring die bestuursleden tijdens hun lidmaatschap opdoen.
- In de Code wordt aanbevolen dat bestuur en verantwoordingsorgaan complementair zijn samengesteld, de organen moeten een redelijke afspiegeling vormen van de belanghebbenden. Het bestuur onderschrijft deze uitgangspunten maar tekent daarbij aan dat de samenstelling van de organen sterk afhankelijk is van de beschikbaarheid van geschikte kandidaten en de keuze van de achterban.

Samenstelling van het bestuur

In 2012 is de heer J.J. Labree namens de kring van gepensioneerden als aspirant lid toegetreden tot het bestuur. Na een inwerkperiode en instemming van De Nederlandsche Bank is de heer Labree definitief benoemd in het bestuur.

Per 30 september 2013 heeft de heer J.I. Janse het voorzitterschap en het bestuurslidmaatschap neergelegd. Om te voorzien in de vacature van voorzitter is de heer G.Th.F.M. Groot per 1 oktober 2013 benoemd tot voorzitter. Door de benoeming van de heer Groot is een vacature ontstaan. Na goedkeuring door De Nederlandsche Bank zal hierin voorzien worden door de heer W. Korving.

Eind 2013 heeft de heer Tiessen aangegeven zijn lidmaatschap van het bestuur per 31 december neer te leggen. Het bestuur heeft de werkgever gevraagd een kandidaat voor te dragen om zo snel mogelijk in deze vacature te voorzien.

Aan de kant van de vertegenwoordigers van de werknemers in het bestuur was een lid aftredend en heeft hij zich herkiesbaar gesteld. In totaal 5 deelnemers hebben zich kandidaat gesteld voor het lidmaatschap van het bestuur. Om de kandidaten een goed beeld te geven van het fonds en van de taken en verantwoordelijkheden van een bestuurslid is een voorlichtingsbijeenkomst gehouden in het opleidingscentrum van Technische Unie. Naar aanleiding van deze voorlichting hebben 2 kandidaten zich teruggetrokken. Omdat er in totaal 3 kandidaten waren zijn verkiezingen georganiseerd. De heer Van Groningen is bij deze verkiezingen herkozen.

Goed pensioenfonds bestuur

Integere bedrijfsvoering

In de pensioenwet van 2007 zijn de principes voor goed pensioenfonds bestuur vastgelegd. Deze principes hebben betrekking op transparantie, zorgvuldig bestuur, openheid, communicatie, deskundigheid, verantwoording en intern toezicht. Het beleid van het fonds is gericht op integere bedrijfsvoering. Dit houdt onder andere in:

- beheersing van financiële risico's
- voorkomen van belangenverstrengeling
- periodieke continuïteitsanalyses
- adequate administratieve organisatie en interne controle

Met ingang van 1 januari 2014 worden de normen van de Code pensioenfondsen gehanteerd voor de integere bedrijfsvoering.

Intern toezicht en Verantwoordingsorgaan

Het bestuur heeft een Verantwoordingsorgaan (VO) aangesteld bestaande uit een vertegenwoordiger van de deelnemers, uitkeringsgerechtigden en de werkgevers. Het bestuur legt verantwoording af aan het VO ten aanzien van het gevoerde beleid. Het verslag van het VO is opgenomen in dit jaarverslag. De leden van het VO zijn in 2013 aftredend. Het lid namens de gepensioneerden heeft zich niet herkiesbaar gesteld. In 2014 worden verkiezingen georganiseerd.

Deskundigheidsbevordering

Alle bestuursleden hebben minimaal de basiscursus voor pensioenen gevolgd. In het kader van de deskundigheidsbevordering worden jaarlijks 2 aparte vergaderingen belegd waarin dieper wordt ingegaan op een specifiek onderwerp. In de septembervergadering heeft het bestuur zich verdiept in het nieuwe Financieel ToetsingsKader en de gevolgen van de Wet versterking bestuur.

In samenwerking met de Stichting Pensioen Opleidingen is een plan opgesteld voor de meting van het deskundigheidsniveau van de individuele bestuursleden. Aan de hand van de uitslagen van de meting wordt een opleidingsplan uitgewerkt. Begin 2014 is een aanvang gemaakt met de niveaumeting.

Gedragscode

Het bestuur maakt gebruik van de modelgedragscode zoals die door de Stichting voor Ondernemingspensioenfondsen is gepubliceerd. De compliance officer verzoekt jaarlijks de bestuursleden en medewerkers van het pensioenbureau een enquête met betrekking tot het handelen conform de gedragscode in te vullen. De resultaten van de enquête over 2013 vormden geen aanleiding tot opmerkingen of nader onderzoek.

Toeziethouder

Het afgelopen jaar zijn aan het pensioenfonds geen dwangsommen of boetes opgelegd. Er zijn door De Nederlandsche Bank geen aanwijzingen aan het fonds gegeven, noch is een bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van het fonds gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

De kostenopslag die het fonds heeft gehanteerd in het herstelplan en de evaluaties daarvan bedraagt 2%. Naar aanleiding van de evaluatie van het herstelplan 2012 heeft De Nederlandsche Bank geoordeeld dat de gehanteerde kostenopslag onvoldoende is om een zelfstandige voortzetting van de uitvoering te garanderen bij het wegvallen van de sponsor.

Uit het onderzoek naar de toekomstbestendigheid van de pensioenregeling is gebleken dat een kostenopslag van 2% voldoende is als de regeling wordt ondergebracht bij een verzekeringsmaatschappij. Ook uit onderzoek door de actuaris is dit gebleken. Op basis van deze onderzoeken heeft het bestuur besloten de kostenopslag te handhaven op 2% en in de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota het stellige voornemen op te nemen om, als de sponsors wegvallen, de regeling onder te brengen bij een verzekeringsmaatschappij. De Nederlandsche Bank is van dit voornemen op de hoogte gesteld.

Omdat de tarieven bij verzekeringsmaatschappijen aan verandering onderhevig zijn zal regelmatig getoetst worden of de opslag van 2% nog voldoet.

Risicobereidheid

In het begin van het verslagjaar is, in samenwerking met de Hay Group, een onderzoek gehouden naar de risicobereidheid van de deelnemers. In het eerste deel van het onderzoek hebben deelnemers zelf hun risicobereidheid ingeschat, in de volgende delen is de risicobereidheid gemeten met 3 verschillende methoden. Ruim 2.000 deelnemers zijn uitgenodigd om aan het onderzoek mee te doen. Ongeveer 850 deelnemers (40%) hebben hieraan gehoor gegeven en de vragenlijst geheel ingevuld. Uit het onderzoek zijn de volgende conclusies getrokken:

- Deelnemers schatten hun risicobereidheid zelf lager in dan uiteindelijk blijkt uit de gemeten risicobereidheid.
- Wanneer de invloed van het nemen van risico wordt getoond, zijn de deelnemers eerder geneigd tot het kiezen van meer risico.
- De deelnemers zijn gematigd risico avers.
- Er is een brede spreiding in het bereidheid tot het nemen van risico's.
- Verbanden tussen categorieën werknemers en de risicobereidheid zijn niet gevonden.

De conclusies van het onderzoek zijn van kwalitatieve aard. Een directe conclusie ten aanzien van de samenstelling van de beleggingsportefeuille is moeilijk te trekken. Wel heeft het bestuur geconcludeerd dat de huidige asset-mix niet in strijd is met de "gematigd risico-averse houding" van de deelnemers. Ook geeft het onderzoek geen aanleiding tot een uitbreiding van het beleggingsrisico.

Behalve Hagee Stichting hebben nog een 5-tal andere pensioenfonds aan het onderzoek meegedaan. Uit de vergelijking met de andere fondsen blijkt dat de gemeten risicobereidheid bij de deelnemers fractioneel lager is dan bij de andere onderzochte fondsen. Opvallende conclusie uit dit deel van het onderzoek is dat het vertrouwen van de deelnemers in Hagee lager is dan het vertrouwen van de deelnemers in de andere fondsen. Waarschijnlijk is de samenloop van het onderzoek met de aankondiging van het maatregelenpakket hiervan (mede) een oorzaak. Het maatregelenpakket wordt elders in dit verslag toegelicht. Het bestuur zal extra aandacht besteden aan de mogelijkheden om het vertrouwen in het fonds te vergroten.

Communicatie

Naar aanleiding van het advies van de visitatiecommissie heeft het bestuur begin 2013 een communicatiecommissie benoemd. Behalve een 3-tal bestuursleden zijn ook een communicatiedeskundige van Technische Unie en de manager van het Pensioenbureau in de commissie benoemd.

De communicatiecommissie heeft als taak om de communicatie zodanig vorm te geven dat het onderwerp pensioen de belangstelling van de deelnemers trekt en dat de deelnemer een realistisch beeld van zijn/haar pensioen krijgt. De ambitie is om een vergroting van het pensioenbewustzijn en een verbetering van het imago te bereiken. In de verschillende communicatie-uitingen wordt onderscheid gemaakt naar de verschillende doelgroepen van het fonds.

Belangrijk onderdeel van de werkzaamheden van de communicatiecommissie in 2013 was de communicatie rondom de wijziging van de pensioenregeling. Om begrip te kweken en de acceptatie onder de deelnemers te

vergroten zijn een aantal acties uitgevoerd. Niet alleen zijn deelnemers schriftelijk geïnformeerd ook zijn in diverse vestigingen voorlichtingsbijeenkomsten gehouden over het maatregelenpakket. Een groot aantal deelnemers heeft de bijeenkomsten bijgewoond.

De schriftelijke informatie bestond onder andere uit een “Pensioen Special”, waarin achtergrond informatie werd gegeven. Deelnemers zijn ook individueel geïnformeerd middels een verkorte pensioenopgave. Naast de directe communicatie naar de deelnemers is ook de website aangepast en is een nieuwe pensioenbrochure uitgegeven.

In 2014 zal de communicatiecommissie een klantenpanel oprichten. Via dit panel moet de commissie inzicht krijgen in de effectiviteit van de communicatie en de punten waarop deze te verbeteren is.

Kwaliteit pensioenadministratie

In 2011 heeft De Nederlandsche Bank bij een aantal pensioenfondsen onderzoek gedaan naar de kwaliteit van de pensioenadministratie. Doel van het onderzoek is het in kaart brengen van risico's en het implementeren van aanvullende beheersmaatregelen in de pensioenadministratie.

Naar aanleiding van de resultaten heeft De Nederlandsche Bank alle fondsen verzocht een kritisch onderzoek te verrichten naar de pensioenadministratie. Het onderzoek richt zich op de juistheid van de pensioenaanspraken van de individuele deelnemer.

Op basis van selecte- en a-selecte steekproeven heeft het pensioenbureau vastgesteld of de aanspraken, op basis van de brondocumenten, van deelnemers correct zijn vastgesteld. De steekproef had betrekking op in totaal 30 deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden. Gezien de omvang van de steekproef (minder dan 1% van het totaal (gewezen) aantal deelnemers en gepensioneerden) moeten de resultaten van het onderzoek gezien worden als een indicatie van de betrouwbaarheid van de administratie. Voor hardere conclusies zou de steekproef aanzienlijk uitgebreid moeten worden.

Uit het onderzoek is geconstateerd dat de aanspraak van 1 deelnemer, in geval van een zeer specifieke mutatie, niet correct was vastgesteld. Op grond van deze conclusie zijn de aanspraken van andere deelnemers waarbij eenzelfde mutatie van toepassing is, eveneens gecontroleerd. Bij deze deelnemers zijn geen afwijkingen geconstateerd. Op grond hiervan kan geconcludeerd worden dat de geconstateerde fout als incident kan worden beschouwd.

Bestuursvergaderingen

Het bestuur heeft in 2013 5 keer vergaderd. Belangrijkste onderwerpen die tijdens de vergaderingen zijn besproken zijn:

- Financiële positie en evaluatie van het herstelplan.
- De ontwikkelingen met betrekking tot het financieel toetsingskader en de Wetgeving versterking bestuur.
- Wijziging van de pensioenregeling in een middelloon Collectieve Defined Contribution regeling.
- Doorvoeren van de korting ad 3,6% op de ingegane pensioenen en de opgebouwde aanspraken.
- De gevolgen van de verhoging van de AOW leeftijd.
- Beleggingsbeleid 2013.
- Herbelegging van de extra bijdrage van de werkgever.
- Wijzigingen in de Actuariële- en Bedrijfstechnische Nota 2013 als gevolg van de wijziging in de pensioenregeling.
- Code Pensioenfondsen
- ALM studie
- Communicatieplan 2014

Financiën

De financiële positie van het fonds heeft zich in 2013 gunstiger ontwikkeld dan verwacht. Deze ontwikkeling is het gevolg van de doorgevoerde korting, de extra donatie door de werkgever van € 23,5 miljoen, een positief beleggingsresultaat en een stijging van de rente. De gunstige ontwikkeling heeft geresulteerd in een dekkingsgraad van 114,1%.

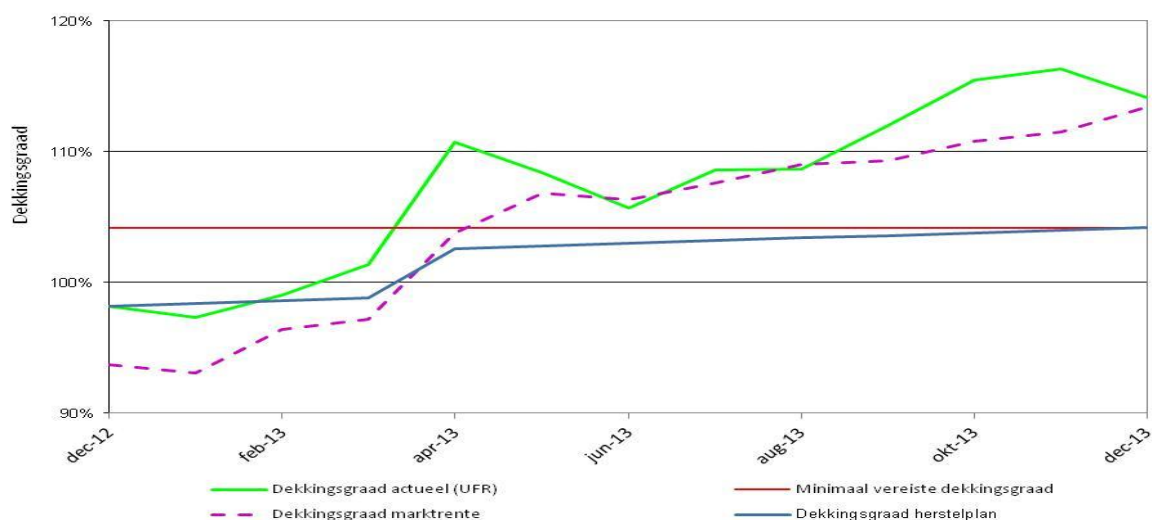
Samenvatting van de financiële positie van het fonds en de ontwikkelingen gedurende het jaar:

	Pensioen - Vermogen Eur	Technische Voorzieningen Eur	Dekkings- Graad %
Stand per 1 januari 2013	301.392	306.872	98,2%
Beleggingsresultaten	14.245	1.088	4,3%
Premiebijdragen	11.246	9.520	0,7%
Extra premiebijdragen	23.500	-	7,4%
Uitkeringen	- 9.932	- 9.867	0,3%
Rentetermijnstructuur		- 9.638	3,6%
Aanpassing overlevingstafels		-	-
Overigen	4.458	4.775	-0,4%
Stand 31 december 2013	344.909	302.750	114,1%

(x € 1.000,-)

Dekkingsgraad

De onderstaande grafiek illustreert de ontwikkeling van de dekkingsgraad in 2013 ten opzichte van het geëvalueerde herstelplan 2013.

De korting van de pensioenaanspraken en rechten welke per 1 april 2013 is doorgevoerd is in de bovenstaande grafiek verwerkt in de dekkingsgraad van 31 december 2012. De stijging van de dekkingsgraad in de maand april 2013 is geheel veroorzaakt door de extra storting door de werkgever.

In de loop van 2013 is de waarde van de verplichtingen gedaald van € 318,3 miljoen naar € 302,8 miljoen, de

waarde van het belegd vermogen is met circa € 43,4 miljoen gestegen. De waardestijging is voor € 23,5 miljoen het gevolg van de extra storting door de werkgever.

De ontwikkeling van de dekkingsgraad onder FTK per jaareinde is als volgt:

	2013	2012
Aanwezige dekkingsgraad per jaareinde UFR	114,1%	98,2%
Vereiste dekkingsgraad per jaareinde	116,6%	116,2%
Minimaal vereiste dekkingsgraad per jaareinde	104,2%	104,2%
Aanwezige dekkingsgraad zuiver (marktrente)	112,2%	97,2%

Bij het disconteren van de verwachte kasstromen is de door DNB vastgestelde rentetermijnstructuur van 31 december 2013 gehanteerd. In deze rentetermijnstructuur is voor de looptijden vanaf 20 jaar gebruik gemaakt van de zogenaamde Ultimate Forward Rate-methode. Voorts is de rentetermijnstructuur vastgesteld op basis van het gemiddelde van alle handelsdagen in de laatste 3 maanden van 2013.

Bij de uitvoering van haar beleid richt het bestuur zich op de zuivere dekkingsgraad. De zuivere dekkingsgraad, bepaald op basis van de marktrente, geeft naar de mening van het bestuur een beter inzicht in de positie van het fonds omdat dan zowel aan de activa als aan de passiva zijde van de balans dezelfde uitgangspunten worden gehanteerd.

Met ingang van 1 april 2013 is de dekkingsgraad gestegen tot boven een niveau van 100% van de verplichtingen. Hierdoor is het mogelijk geworden de procedures voor waardeoverdrachten weer op te starten. In de loop van 2013 zijn ruim 150 inkomende overdrachten afgewikkeld, met een totale waarde van € 3,3 miljoen. Het aantal uitgaande overdrachten was met 20 een stuk lager.

Solvabiliteitstoets

De aanwezige dekkingsgraad is ultimo 2013 hoger dan de minimaal vereiste dekkingsgraad (104,2%). Omdat dit drie kwartalen het geval is, is er in formele zin geen sprake meer van een dekkingstekort. Zolang de dekkingsgraad lager is dan het vereist vermogen is er nog wel sprake van een reservetekort.

De vermogenspositie ziet er als volgt uit:

	Bedrag	In % van TV
Aanwezig vermogen	345.552	114,1%
Af: Technische Voorzieningen	-302.750	-100,0%
Af: Minimaal Vereist Eigen Vermogen (4,2%)	-12.716	-4,2%
Dekkingspositie	30.086	9,9%
Af: Vereist Eigen Vermogen	-37.418	-12,4%
Af: Premiedepot	- 643	-0,2%
Reservepositie	-7.975	-2,7%

(x € 1.000,-)

Herstelplan

In 2009 heeft het fonds een herstelplan opgesteld dat door de toezichthouder is goedgekeurd. In het originele herstelplan waren de volgende maatregelen opgenomen:

- Niet verlenen van toeslagen tot de dekkingsgraad het niveau van het minimum vereist eigen vermogen heeft bereikt (2013: 104,2%).
- Premieverhoging naar een niveau van 25,5% van de pensioengrondslag.

- Strategisch beleggingsbeleid wordt niet aangepast.
- Er wordt naar gestreefd opgebouwde pensioenen en uitkeringen niet te korten.

Jaarlijks wordt een evaluatie van het originele herstelplan van 2009 opgesteld. Onderstaand de ontwikkeling van de dekkingsgraad 2013 ten opzichte van de verwachting uit de evaluatie begin 2013.

	Verwacht	Werkelijk
Dekkingsgraad per 1 januari 2013	94,7%	94,7%
Premie	0,8%	8,1%
Uitkering	0,1%	0,3%
Toeslagverlening	-	-0,5%
Beleggingen	5,1%	4,3%
Rentetermijnstructuur	-	3,6%
Langleven	-	-
Overigen	0,0%	0,1%
Dekkingsgraad voor korting	100,6%	110,6
Effect korting	3,5%	3,5%
Dekkingsgraad per 31 december 2013 na korting	104,2%	114,1%
Vereist eigen vermogen	116,0%	116,6%

Uit het overzicht blijkt dat de dekkingsgraad zich gunstiger heeft ontwikkeld dan verwacht. Dit heeft verschillende oorzaken:

- In de evaluatie van het herstelplan is geen rekening gehouden met de extra donatie van de werkgever, de donatie was onzeker door de koppeling aan de invoering van een nieuwe pensioenregeling.
- In de evaluatie van het herstelplan is gerekend met vaste parameters voor rente en rendement, de actuele ontwikkelingen zijn vanzelfsprekend anders.

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen is rekening gehouden met actief beheer van de beleggingsportefeuille.

Korting van aanspraken en rechten

Het korten van pensioenaanspraken en rechten is in het herstelplan beschouwd als ultiem middel om aan de wettelijke eisen te voldoen. Korting kan alleen dan worden toegepast als alle andere instrumenten zijn uitgewerkt. Het bestuur heeft eind 2012 moeten besluiten tot een korting. De dekkingsgraad was onvoldoende om herstel op eigen kracht mogelijk te maken. Per 1 april 2013 zijn de pensioenaanspraken en rechten verlaagd met 3,6%. Deze verlaging was noodzakelijk omdat de dekkingsgraad van het fonds per ultimo 2012 niet aan de eisen van De Nederlandsche Bank voldeed.

Pensioenregeling

In 2012 heeft het fonds alle betrokkenen moeten informeren over de mogelijke korting in 2013. Tevens is aangekondigd dat er een studie zou worden uitgevoerd naar maatregelen die de toekomstbestendigheid van het fonds moeten vergroten. Eind 2012/begin 2013 is deze studie afgerond en zijn alle betrokkenen geïnformeerd over een pakket van maatregelen.

Het maatregelenpakket hield in een korting van 3,6% van de opgebouwde aanspraken en ingegane pensioenen, het wijzigen van de pensioenregeling in een middelloon CDC regeling en een extra storting van de

werkgever. Alle (gewezen) deelnemers en gepensioneerden zijn geïnformeerd over de redenen voor het maatregelenpakken en hebben een overzicht gekregen van de individuele gevolgen van dit maatregelenpakket voor hun pensioen.

Naast de schriftelijk informatieverstrekking zijn bijeenkomsten georganiseerd in verschillende vestigingen bij Technische Unie. Ongeveer 50% van de deelnemers heeft 1 van de bijeenkomsten bijgewoond. Tijdens de bijeenkomsten is informatie gegeven over de aanleiding tot de maatregelen en is inhoudelijk ingegaan op het maatregelenpakket zelf.

Bij de reglementswijziging is de vrijwillige spaarregeling vervallen. Werknemers met een spaarsaldo zijn hierover geïnformeerd en hebben de keuze gekregen het saldo om te zetten in een pensioenaanspraak bij Hagee of te laten overdragen naar Aegon PPI.

Na invoering van de reglementswijzigingen zijn de teksten op de website aangepast, tevens is de pensioenbrochure geheel herschreven. Het Uniform Pensioen Overzicht (UPO) is verzonden in de maand augustus. De toelichting bij de UPO is inhoudelijk en qua lay-out geheel herzien.

Met ingang van 1 april is een nieuwe pensioenregeling ingevoerd. De regeling is een collectieve beschikbare premieregeling op middelloon basis. In deze regeling ligt de premie voor een periode van 5 jaar vast, dit in tegenstelling tot de oude regeling waarin de premie jaarlijks werd vastgesteld. Overige belangrijke wijzigingen in de kenmerken van de regeling zijn een hogere pensioenleeftijd, lagere franchise en een lager maximum pensioengevend salaris. In de onderstaande tabel zijn de verschillen nader toegelicht.

Kenmerken

In vergelijking met de voorgaande regeling zijn de kenmerken van de pensioenregeling als volgt:

	Regeling 1 april 2013	Regeling 31 december 2012
Pensioensysteem	Middelloon CDC	Middelloon
Pensioenleeftijd	67	65
Maximum pensioengevend salaris (eur)	51.836	146.656
Franchise (eur)	16.000	17.745,50
Opbouwpercentage	2%	2%
Nabestaandenpensioen	70%	70%
Premie	31,6%	35%

De werkgever heeft een contract met Aegon PPI afgesloten voor het deel van de pensioengrondslag tussen €51.836 en € 146.656.

Pensioenopbouw en premiedepot

Ten behoeve van de CDC regeling is met de werkgever een vaste premie voor een periode van 5 jaar overeengekomen. De eerste periode met een vaste premie loopt af op 31 december 2017. In de periode van 5 jaar kan het voorkomen dat de werkelijke premie hoger of lager is dan de wettelijk vereiste kostendekkende premie. Het verschil tussen de werkelijke premie en de kostendekkende premie komt ten gunste of ten laste van een premiedepot. Dit premiedepot is een beklemd reserve die, behoudens een situatie van dekkingstekort, ten gunste komt van de actieve deelnemers. Het depot wordt dus niet in aanmerking genomen bij de bepaling van de toeslagen.

Als de werkelijke premie lager is dan de kostendekkende premie wordt de pensioenopbouw verlaagd, tenzij de opbouw gefinancierd kan worden uit het premiedepot. Is de werkelijke premie hoger dan de kostendekkende premie, komt het overschot ten gunste van het premiedepot. De maximum omvang van het depot bedraagt € 10 miljoen.

De overeenkomst met de werkgever in combinatie met de eisen van De Nederlandsche Bank brengt met zich mee dat jaarlijks gekeken moet worden of de premie kostendekkend is en indien dit niet het geval is of er op de pensioenopbouw gekort moet worden.

Het bestuur heeft in december 2013 geoordeeld dat de premie over 2013 voldoet aan de eisen van De Nederlandsche Bank. Het verschil tussen de werkelijke premie en kostendekkende premie (een bedrag ad € 0,6 miljoen) zal worden toegevoegd aan het premiedepot. Ook voor 2014 geldt dat de premie meer dan kostendekkend is. Daarnaast wordt de pensioenopbouw gehandhaafd op 2% van de grondslag.

Toeslagverlening

Toeslagverlening (indexatie) is voorwaardelijk. Dat betekent dat het bestuur jaarlijks besluit of en in welke mate een toeslag op de pensioenen verleend kan worden. Er bestaat geen recht op toeslagverlening. Voor de voorwaardelijke toeslagverlening wordt geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald. De toeslagverlening wordt geheel uit beleggingsrendement gefinancierd.

In beginsel zal het bestuur bij haar toeslagbeleid de in de ABTN geformuleerde toeslagenstaffel als leidraad hanteren die in het kort op het volgende neerkomt:

- als de dekkingsgraad lager is dan het minimaal vereist vermogen (2013: 104,2%) wordt geen toeslag verleend;
- als de dekkingsgraad zich bevindt tussen het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen (2013: 116,5%) wordt een gedeeltelijke toeslag verleend;
- als de dekkingsgraad hoger is dan het vereist vermogen wordt een volledige toeslag verleend;
- het verlenen van toeslagen mag niet leiden tot het ontstaan van een reservetekort;
- het bestuur heeft de mogelijkheid om af te wijken van het hiervoor genoemde beleid.

De toeslagverlening is afhankelijk van de financiële situatie van het fonds. Het besluit tot toeslagverlening wordt jaarlijks door het bestuur genomen. Gezien de financiële positie heeft het bestuur in december 2013 besloten om per 1 januari 2014 een gedeeltelijke toeslag te verlenen ter hoogte van 50% van de maatstaf. Op basis van het voorgenoemde beleid zou de verlening van een hogere toeslag mogelijk zijn geweest. De afwijking van het beleid heeft verschillende redenen.

In de huidige situatie kent het fonds meerdere dekkingsgraden. De dekkingsgraad zoals die naar De Nederlandsche Bank wordt gerapporteerd (en ook, tenzij anders vermeld in dit verslag) wordt gebaseerd op de 3-maandse gemiddelde rente waarbij rekening wordt gehouden met een Ultimate Forward Rate van 4,2%. Daarnaast kent het bestuur een dekkingsgraad berekend op basis van de marktrente. Deze dekkingsgraad op basis van de marktrente is lager dan de dekkingsgraad op basis van de UFR. Het bestuur geeft er de voorkeur aan om de uitvoering van het beleid te baseren op deze voorzichtigere dekkingsgraad.

De berekening van de toeslag is gebaseerd op de zuivere dekkingsgraad per ultimo oktober 2013. Deze dekkingsgraad is berekend op basis van de marktrente, dus zonder rekening te houden met een 3 maandgemiddelde en Ultimate Forward Rate.

Het besluit resulteert in een verhoging van de aanspraken van gewezen deelnemers en van de ingegane pensioenen van 0,8% (ten opzichte van een inflatiecijfer van 1,56%). De toeslag voor actieve deelnemers is nihil omdat de grondslag voor de toeslag (de algemene loonstijging volgens de CAO) nihil bedraagt.

Het effect van de toeslag is verwerkt in de voorzieningen en dekkingsgraad ultimo 2013.

Onderstaand overzicht illustreert deze cumulatieve niet verleende indexatie.

	Deelnemers			Gewezen deelnemers / gepensioneerden		
	toegekend	Loonindex	niet verleende indexatie cumulatief	Toegekend	prijsindex	niet verleende indexatie cumulatief
1-1-2014	0,00%	0,00%	8,76%	0,80%	1,56%	14,84%
1-1-2013	0,00%	1,25%	8,76%	0,00%	2,87%	14,08%
1-1-2012	0,00%	0,25%	7,42%	0,00%	2,61%	10,85%

n.b.: de achterstand voor de deelnemers geldt vanaf 1-1-2009, voor de gewezen deelnemers en gepensioneerden vanaf 1-1-2003.

Uit het overzicht blijkt dat de cumulatieve niet-verleende toeslag voor actieven en inactieven vanaf 2003 gelijk is aan 8,76% respectievelijk 14,84%. Het percentage voor de actieven is lager dan bij de inactieven. Dit komt doordat de (daadwerkelijke) algemene loonstijgingen (gemiddeld) gezien lager zijn geweest dan de (gemiddelde) prijsinflaties. Voor actieven is de algemene loonstijging voor enkele jaren nihil geweest, terwijl de inflatie toen positief was. Naast het niet verlenen van toeslag is de stijging van de grondslag niet voldoende geweest om - ten behoeve van de jaaropbouw - de inflatie bij te houden.

Premie

Per 1 april, bij het van kracht worden van de nieuwe pensioenregeling is de pensioenpremie verlaagd van 35% naar 31,6% van de gezamenlijke pensioengrondslag. Volgens de overeenkomst met de werkgever is deze premie van kracht voor de periode tot en met 31 december 2017.

(x € 1.000,-)

	2013	2012
Gedempte kostendekkende premie	11.514	12.251
Feitelijke premie	12.339	13.488

Deelnemers

Onderstaand het verloop van de deelnemersaantallen:

	Deelnemers	Gewezen deelnemers	Gepensio- neerden	Totaal
Stand 31-12-2012	2.162	1.329	1.298	4.789
Toetredingen	78			78
Herintredingen	6	- 6		0
Uittredingen met premievrije rechten	- 74	74		0
Overlijden	- 5	- 11	- 68	- 84
Pensioneringen en ingang partnerpensioen	- 57	- 36	127	34
Beëindiging pensioen			- 1	- 1
Waardeoverdrachten		- 19		- 19
Afkopen		- 33	- 14	- 47
Overige mutaties	6	1	- 6	1
Stand 31-12-2013	2.116	1.299	1.336	4.751

Actuariële Analyse

In het volgende overzicht is de analyse van het resultaat opgenomen. Uit deze analyse blijkt dat het saldo van baten en lasten € 47,6 miljoen positief is. Dit saldo wordt verrekend met het eigen vermogen. Dit leidt tot een verbetering van de financiële positie.

(x € 1.000,-)

	2013	2012
Premieresultaat en kosten		
Premie	12.339	13.488
Aanvullende storting werkgever	23.500	
Pensioenopbouw in het jaar	-9.475	- 10.168
Onttrekking uit TV voor pensioenuitvoeringskosten	-	190
Toevoeging Premiedepot	- 631	
Pensioen uitvoeringskosten minus vrijval excasso opslag	-377	- 407
<i>Subtotaal</i>	25.356	3.103
Intrestresultaat		
Beleggingsresultaten	14.273	36.394
Interesttoevoeging aan VPV	-1.088	- 4.441
Indexatie en overige toeslagen	-1.568	- 38
Wijziging van marktrente gedurende jaar	9.638	- 20.120
<i>Subtotaal</i>	21.255	11.795
Overig resultaat		
Resultaat op waardeoverdrachten	-18	-
Resultaat op uitkeringen	-65	- 2
Resultaat op levenskansen	1.592	1.299
Resultaat op overlevingsgrondslagen	-	- 3.505
Resultaat op korting	-	11.255
Overige baten en lasten	- 481	466
<i>Subtotaal</i>	1.028	9.513
Totaal saldo baten en lasten	47.639	24.411

In het bovenstaande overzicht wordt in het jaar 2012 een resultaat op korting vermeld van € 11,3 miljoen. Dit bedrag heeft betrekking op de korting welke is doorgevoerd per 1 april 2013, maar verwerkt in de cijfers van 2012.

Risico en beheersing van risico's

Pensioen is een arbeidsvoorwaarde met een veelheid aan risico's, die zijn in te delen in renterisico, beleggingsrisico's, verzekeringstechnische risico's en operationele risico's. Elk van deze risico's kent zijn eigen specifieke kenmerken. Het bestuur laat zich door deskundigen ondersteunen en adviseren om de risico's te beperken en te beheersen.

Het bestuur heeft als onderdeel van het beleid grenzen gedefinieerd aan de door haar te lopen financiële risico's. Deze grenzen worden in de onderstaande tabel weergegeven.

Een uitgebreidere toelichting op de risico's en feitelijke omstandigheden ultimo 2013 is opgenomen in de toelichting op de jaarrekening.

	Grens
Renterisico	Afdekking 60% van de aanspraken Bandbreedte 50 – 75%
Zakelijke waarden	Strategische mix 30% Bandbreedte 22 – 38%
Kredietrisico	Strategische mix 60% Bandbreedte 52,5 – 67,5%
Verzekeringstechnisch risico	Minimaliseren door toepassing van de meest recente prognose tabellen en ervaringssterfte.

Wijzigingen in de rente zijn het grootste risico voor het fonds. Bij beslissingen ten aanzien van de beleggingsportefeuille is de renteafdekking een belangrijke factor.

Het renterisico is het risico dat de waarden van de portefeuille vastrentende waarden en de waarde van de verplichtingen verandert als gevolg van veranderingen in de marktrente.

Omdat de verplichtingen een langere looptijd hebben dan de vastrentende waarden is de gevoeligheid voor wijzigingen van de marktrente niet gelijk voor de vastrentende waarden en de verplichtingen. Om het effect van dit risico te beperken heeft het bestuur het renterisico voor ongeveer 60% van de verplichtingen afgedekt door te beleggen in het ING Long Duration Fund. Wijzigingen in de rente hebben hierdoor nog beperkt invloed op de verplichtingen.

Het kredietrisico neemt de laatste jaren toe. De oorzaak hiervan is de afwaardering door de rating bureaus van instellingen en bedrijven die leningen uitgeven. Hoewel het risico in de beleggingsportefeuille toeneemt heeft de beleggingscommissie besloten geen maatregelen te treffen. Maatregelen in de categorie vastrentende waarden zouden leiden tot herbelegging in een zeer beperkt aantal (staats)obligaties met een hoge kredietwaardigheid. Deze maatregelen zouden ten koste gaan van het rendement.

Beleggingen

Terugblik op de financiële markten

Het economische herstel dat zich in 2012 manifesteerde heeft zich in 2013 voortgezet. Eerst in de Verenigde Staten en Japan, en in mindere mate ook in Europa heeft het herstel doorgezet. De risico's in de markt zoals de crisis rondom de betalingsproblemen van Cyprus en dreigend ingrijpen van de Verenigde Staten in Syrië, konden de markten niet van de wijs brengen. Alleen de uitspraak van de voorzitter van de Federal Reserve in de Verenigde Staten dat hij het aankoopprogramma van obligaties wilde reduceren (tapering) zorgde voor een correctie op de markten. De heftige reactie van de markten illustreert het belang van de rol van de centrale banken voor het vertrouwen van consumenten, bedrijven en beleggers. Als gevolg van onzekerheid over het herstel en teleurstellende banencijfers heeft de Federal Reserve eind september aangekondigd de tapering uit te stellen.

Traag herstel in Europa, een hoge werkloosheid en lage inflatie zijn voor de ECB aanleiding geweest voor een renteverlaging en de aankondiging om de steunmaatregelen nog lang vol te houden. De centrale banken van Japan en de Verenigde Staten hebben aangekondigd het lage tarief eveneens te handhaven ondanks het feit dat de groei in die landen een stuk robuuster is. De centrale bank van Japan streeft naar een inflatie van 2%, voor de Federal Reserve is het werkloosheidscijfer een belangrijke indicator.

Angst voor de tapering, herstel van de ontwikkelde markten en het achterblijven van de opkomende wereld

zorgden voor kapitaalstromen naar de volwassen economieën.

Eind 2013 zag de Federal Reserve wederom aanleiding om de afbouw van de ondersteuningsmaatregelen aan te kondigen. De afbouw zal geleidelijk plaatsvinden en blijft afhankelijk van de economische ontwikkelingen. Van een heftige reactie op de financiële markten was vanwege de geleidelijkheid van de afbouw, dit keer geen sprake.

Beleggingsportefeuille

Rendement

Het fonds heeft het jaar afgesloten met een positief rendement van 4,7%, ruim boven de benchmark van 3,7%. Het rendement op de aandelenportefeuille was met 16,9% goed maar is wel achtergebleven bij de benchmark. De stijgende rente zorgde voor een waardedaling van de long duration portefeuille. De totale vastrentende portefeuille liet wel een outperformance zien. Ook de belegging in hedge funds vertoonde een outperformance.

Het rendement kan toegeschreven worden aan de volgende categorieën:

Beleggingscategorie	2013	
	Rendement	Benchmark
Aandelen	16,9%	17,3%
Vastrentende waarden	- 1,6%	- 2,3%
Hedge Fund	10,4%	3,1%
Onroerend Goed	0,0%	0,0%
Totaal	4,7%	3,7%

Onderdeel van het rendement van de vastrentende portefeuille wordt gevormd door de renteafdekking welke is begrepen in de ING belegging. Het rendement van de ING portefeuille kan daardoor gesplitst worden naar het rendement op de obligatie portefeuille van 2,8%, en het rendement op de renteafdekking van ruim -8,6%.

Assetmix

Het bestuur heeft de strategische beleggingsmix in 2013 niet aangepast. De strategische mix was als volgt:

	Strategische mix 31-12-2013	Strategische mix 31-12-2012
Aandelen	30%	30%
Vastrentende waarden	60%	60%
Hedge Fund	5%	5%
Onroerend Goed	5%	5%
Totaal	100%	100%

De strategische mix en de feitelijke mix kunnen als volgt worden samengevat:

(x € 1.000,-)

Categorie	Waarde	2013	
		Feitelijk	Strategisch
Vastrentende waarden	196.101	56,9%	60,0%
Korte looptijd	104.408	30,3%	40,0%
Lange looptijd	91.637	26,6%	20,0%
Hypotheken	56	-	0,0%
Aandelen	122.301	35,5%	30,0%
Wereldwijd	105.381	30,6%	24,0%
Opkomende markten	16.920	4,9%	6,0%
Hedge funds	12.847	3,7%	5,0%
Onroerend goed	9.330	2,7%	5,0%
Liquide middelen	190	-	0,0%
TOTAAL	340.769	100,0%	100,0%

Bij de herbelegging van de extra donatie van de werkgevers is uitgegaan van de strategische mix, met de aantekening dat er geen extra middelen in het hedge fund of onroerend goed zijn geïnvesteerd en dat de mate van afdekking van het renterisico gehandhaafd moet blijven op het niveau van 60% van de verplichtingen. Hierdoor is het aandeel van deze categorieën in de mix relatief gedaald. Achterblijvende performance en de onmogelijkheid om nieuwe gelden te investeren zijn aanleiding geweest om voor de investeringen in de opkomende markten een nieuw fonds te selecteren. Tegelijkertijd zijn de beleggingen in vastrentende waarden met lange looptijd verminderd ten gunste van de beleggingen in vastrentende waarden met een korte looptijd. Het niveau van de afdekking van het renterisico is door de herweging binnen de categorie vastrentende waarden gelijk gebleven.

Ten behoeve van het herbalanceren hanteert het bestuur bepaalde bandbreedtes. Voor de categorie wereldwijde aandelen is dit een bandbreedte van +/- 5%. Dat wil zeggen dat bij een afwijking van de actuele mix met de strategische mix van meer dan 5% er een verschuiving plaats zou moeten vinden zodanig dat de waarde van de categorie weer binnen de bandbreedte valt. Per 31 december 2013 bevond de categorie wereldwijde aandelen zich buiten de gestelde bandbreedte. Gezien de relatief geringe overschrijding, het feit dat de totale categorie aandelen zich nog wel binnen de bandbreedte bevond, de ontwikkelingen op de financiële markten (met name de rente en de opkomende markten), en de lopende Asset & Liability Management studie heeft het bestuur besloten niet tot herbalanceren over te gaan.

Kosten vermogensbeheer

Het vermogensbeheer is uitbesteed aan een aantal verschillende partijen. De beheerkosten worden niet separaat in rekening gebracht maar komen direct ten laste van het beheerde vermogen. De kosten van het vermogensbeheer zijn geschat op basis van de overeengekomen beheervergoedingen en het gerapporteerde vermogen. Kosten die gemaakt worden om beleggingstransacties tot stand te brengen zijn onvoldoende inzichtelijk om deze volledig te kunnen berekenen. Voor zover bekend zijn de transactiekosten opgenomen in het onderstaande overzicht.

De beheerkosten kunnen als volgt worden toegelicht:

	(x € 1.000,-)	
	2013	2012
Kosten fiduciair management	313	312
Aandeel in de algemene kosten	133	155
Totaal kosten t.l.v. beleggingsopbrengsten	446	467
Kosten die door de vermogensbeheerders rechtstreeks zijn verrekend:		
Aandelen	752	571
Vastrentende waarden	503	563
Vastgoed	85	66
Hedge Funds	619	386
Totale kosten vermogensbeheer	2.405	2.053
Kosten Vermogensbeheer als percentage van het totaal belegd vermogen	0,7%	0,7%

Op grond van de herziene Aanbevelingen Uitvoeringskosten van de pensioenfederatie is aan de kosten voor het vermogensbeheer een deel van de algemene kosten toegewezen. Voor de bepaling van dit deel van de kosten is uitgegaan van de niet specifiek toe te wijzen algemene kosten.

De kosten voor het beheer van aandelen zijn in absolute zin gestegen door de waardevermeerdering van deze categorie. De daling in de kosten voor vastrentende waarden is toe te schrijven aan een verschuiving tussen de beheerders.

In de toelichting op de jaarrekening (paragraaf Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds en deelnemer) wordt melding gemaakt van kosten vermogensbeheer ad € 21. Deze post heeft betrekking op rechtstreeks aan het fonds in rekening gebrachte transactiekosten en rebates. Deze transactiekosten en rebates zijn verwerkt in het bovenstaande overzicht.

In 2013 heeft De Nederlandsche Bank een onderzoek uitgevoerd naar de kosten van vermogensbeheer over het jaar 2012. Uit het onderzoek blijkt dat de kosten bij Hagee hoger zijn dan gemiddeld. Hierbij moet echter wel aangetekend worden dat het onderzoek geen onderscheid maakt naar actief en passief beheerde portefeuilles. Actief beheer van een portefeuille is duurder dan passief beheer maar moet ook een hoger rendement leveren. De portefeuilles van Hagee Stichting worden actief beheerd, een hoger kostenniveau is daarvan een logisch gevolg. Daarnaast heeft ruim een kwart van de fondsen een onvolledige rapportage bij De Nederlandsche Bank ingediend, de invloed daarvan op het gemiddelde kostenniveau is niet bekend.

Inzicht in kosten voor vermogensbeheer neemt toe. Het inzicht kan nog verder verbeterd worden als de vermogensbeheerders de juiste kosten gaan rapporteren. Het bestuur is van mening dat de kosten van vermogensbeheer zo veel mogelijk beperkt moeten worden maar is zich er ook van bewust dat een bepaalde beleggingsstijl, met hoge kosten ook hogere rendementen genereert. Bij de herschikking van de beleggingen naar aanleiding van de ALM studie wordt het kostenaspect zeker in beschouwing genomen.

Beoordeling controlemaatregelen vermogensbeheerders

Het is voor het bestuur van belang zich een beeld te vormen van de werking van de interne controle maatregelen bij de vermogensbeheerders. Daartoe zijn bij de vermogensbeheerders jaarverslagen en verklaringen opgevraagd omtrent de werking van de AO/IC. Deze verklaringen zijn opgesteld aan de hand van (internationale) standaarden zoals SSAE 16 en ISAE3402.

Daarnaast krijgt de beleggingscommissie ieder kwartaal een rapportage over de vermogensbeheerders waarin sterke en zwakke punten en issues van de vermogensbeheerders uiteengezet worden.

Geen van de rapportages is voor het bestuur aanleiding geweest om van vermogensbeheerder te wisselen.

Vooruitblik 2014

Pensioenontwikkelingen

In het kader van de Wet versterking bestuur heeft het bestuur eind 2013 de keuze gemaakt voor het paritaire model. Hoewel dit overeenkomt met het huidige bestuursmodel moeten enkele officiële documenten worden aangepast. Begin 2014 wordt het resultaat van de ALM studie aan het bestuur voorgelegd. Na de besluitvorming zal de beleggingscommissie aanbevelingen formuleren ten aanzien een nadere invulling van de beleggingscategorieën.

De Code Pensioenfondsen wordt door het bestuur beschouwd als waardevol document volgens welke gehandeld moet worden. Het opstellen van een missie van het fonds is een van de punten uit de Code. Het bestuur heeft een concept missie geformuleerd, en zal in 2014 verder discussiëren over dit document.

Belangrijk onderdeel op de agenda voor 2014 is een verdere professionalisering van het bestuur. In samenwerking met de Stichting voor Pensioenopleidingen (SPO), zal een meting van het deskundigheidsniveau worden uitgevoerd en wordt aansluitend een opleidingsplan gemaakt. Doelstelling is om het aantal bestuursleden met deskundigheidsniveau 2 te verhogen naar minimaal 3 per aandachtsgebied.

De fiscale mogelijkheden voor de pensioenopbouw worden in 2015 verder beperkt. Het pensioengevend salaris wordt gemaximeerd op € 100.000 per jaar en de pensioenopbouw tot 1,875% (huidig 2%). Voor pensioenfondsen wordt het mogelijk om een pensioenfaciliteit te bieden voor dat deel van het salaris dat boven de grens van € 100.000 ligt. In 2014 zal de regeling aangepast moeten worden aan de beperking van de pensioenopbouw. Ook worden de mogelijkheden onderzocht om een pensioenopbouw te faciliteren voor het salarisdeel boven de € 100.000.

De leden van het verantwoordingsorgaan zijn in 2007 tegelijkertijd aangetreden en zijn daarmee in 2013 gelijktijdig aftredend. Derhalve zullen verkiezingen worden georganiseerd voor de samenstelling van een nieuw verantwoordingsorgaan. Een van de leden van het verantwoordingsorgaan heeft ultimo 2013 aangegeven per direct af te treden, de andere leden blijven aan tot een nieuw verantwoordingsorgaan is gekozen.

De staatssecretaris van Sociale Zaken heeft de aanbieding van het nieuwe Financieel Toetsingkader aan de Tweede Kamer al een paar maal uitgesteld. Ten tijde van het schrijven van dit verslag heeft de staatssecretaris aangekondigd het nieuw Financieel ToetsingsKader in maart aan de Tweede Kamer te zenden. De datum waarop het toetsingskader geïmplementeerd moeten zijn is 1 januari 2015 gebleven. De tijd die aan fondsen is gegund voor de implementatie is daarmee aanzienlijk korter geworden. Afhankelijk van de inhoud van de voorstellen wordt duidelijk of de termijn voor implementatie voldoende is. De Nederlandsche Bank dringt aan op actie van de fondsen, gezien de vele inhoudelijke onduidelijkheden over het toetsingskader is dit slechts beperkt mogelijk.

Economische ontwikkelingen

Voor 2014 is het bestuur gematigd optimistisch. De verwachting is dat het herstel van de economieën zich zal voortzetten. In Europa blijft het herstel matig en blijft achter bij de Verenigde Staten en Japan. Bezuinigingsmaatregelen door overheden en gebrek aan concurrentiekracht liggen hieraan te grondslag. De opkomende markten zullen naar verwachting een voortdurende groei laten zien, maar wel op een minder hoog niveau dan in de voorgaande jaren.

Het bestuur verwacht dat door de ingezette tapering de rente in de Verenigde Staten zal oplopen. Gezien de langzame afbouw van de maatregelen zal de stijging beperkt zijn. Met de rente in de Verenigde Staten loopt ook de rente in Europa op. Het stimuleringsbeleid van de ECB blijft echter van kracht, de stijging van de rente blijft daarmee beperkt. De positieve invloed op de dekkingsgraad van het fonds blijft ook beperkt.

De ontwikkeling van de aandelenkoersen is minder afhankelijk van stimuleringsmaatregelen maar wordt meer gedreven door winstontwikkelingen in het bedrijfsleven. Het bestuur verwacht een gemiddelde ontwikkeling van de aandelenkoersen.

Plaats: Amstelveen

Datum: 26 juni 2014

Hageestichting
Pensioenfonds

G.Th.F.M. Groot

Voorzitter

M.M. Oude Reimer

Bestuurslid

Rapportages Pension Fund governance

Verslag van het verantwoordingsorgaan

Het jaarverslag over 2013 van Pensioenfonds Hagee Stichting is naar ons oordeel een correcte weergave van het door het bestuur van Hagee gevoerde beleid. Het komt ons voor dat het bestuur haar taken goed heeft uitgevoerd en het beleid evenwichtig is.

Wij willen het bestuur en het pensioenbureau bedanken dat wij het jaarverslag 2013, concept verslag van de actuaris, notulen en andere informatie tijdig ontvangen hebben voor bestudering en dat ons de mogelijkheid is gegeven tot het stellen van vragen tijdens onze aanwezigheid op de bestuursvergadering van 26 juni 2014.

Het oordeel van het VO is gebaseerd op:

- het ons uitgereikte jaarverslag 2013;
- de gedurende het jaar ontvangen vergaderstukken en informatie van het bestuur;
- de uitleg en toelichting door de voorzitter en manager pensioenbureau op 9 mei 2014, tijdens VO overleg.
- het concept actuariel rapport 2013 van Towers Watson B.V. ;
- de aangekondigde ongeconditioneerde goedkeurende verklaring van accountant PWC.

Aanbevelingen en opmerkingen Verantwoordingorgaan:

- Het VO heeft positief geadviseerd inzake de gekozen bestuursvorm.
- Het VO heeft kennisgenomen van de positieve ontwikkeling van de dekkingsgraad in 2013, het vigerende herstelplan 2009 en de evaluaties daarvan, alsmede de “nieuwe pensioenregeling” per 1 april 2013.
- Van de in de jaarrekening verwerkte uitvoeringskosten, (personeel-) kosten van het Pensioenbureau en vergoedingen aan vermogensbeheerders etc. is met name de specificatie en toelichting op de laatste categorie nog steeds onvoldoende. Het VO deelt de mening van het bestuur dat meer inzicht in de totale uitvoeringskosten gewenst blijft.
- Het VO mist in de jaarrekening nog steeds een duidelijke, missie, visie en strategie. Het bestuur heeft aangekondigd dat daaraan in 2014 vorm gegeven zal worden.
- De aanbevelingen van de visitatiecommissie (zoals opgenomen in het jaarverslag 2012), worden volledig onderschreven door het VO. Het VO heeft van het bestuur een uitgebreide reactie per genoemde aanbeveling ontvangen.
- De samenstelling van het VO zal in 2014 veranderen omdat de zittingstermijn van 6 jaar van de gekozen leden namens werknemers en gepensioneerden verstreken is. Tevens heeft de huidige vertegenwoordiger namens de werkgevers aangegeven het niet correct te vinden om na zijn

pensionering in die functie aan te blijven. Verkiezingen zijn inmiddels aangekondigd.

Amstelveen, 26 juni 2014

Het Verantwoordingsorgaan Pensioenfonds Hagee Stichting,

Bert Biner	Geprépensioneerd, voorheen Corporate Accountant, Otrá N.V.
Henk-Jan Koeman	Verkoop leider Hilversum, Technische Unie B.V.
Vacature	Gepensioneerd.

Reactie van het bestuur

Het bestuur heeft met instemming kennis genomen van het positieve oordeel van het verantwoordingsorgaan (VO) over het gevoerde beleid en de evenwichtige belangenbehartiging.

Hieronder reageert het bestuur op de aanbevelingen en opmerkingen van het VO.

Eind 2013 heeft het bestuur haar voorkeur uitgesproken voor een bestuursmodel met paritaire vertegenwoordiging van de belangengroepen. Na het gelijklopende advies van het VO is het nieuwe bestuursmodel geïmplementeerd.

De dekkingsgraad is in 2013 aanzienlijk verbeterd. De bijdragen van alle betrokken partijen en een positief rendement op beleggingen hebben de verbetering mogelijk gemaakt. De financiële positie ultimo 2013 vormt een goed uitgangspunt voor verder herstel tot boven het niveau van het vereist eigen vermogen.

Het bestuur onderschrijft de opmerking van het VO dat de specificatie van met name de kosten van vermogensbeheer verbeterd kan worden. Het bestuur benadrukt dat de informatie die de vermogensbeheerders verstrekken veelal onvoldoende is om volledig inzicht te verschaffen. Het bestuur blijft bij de vermogensbeheerders aandringen om meer inzicht in de kosten te geven.

In 2013 heeft het bestuur een aanvang gemaakt met het formuleren van een missie, visie en strategie. Begin 2014 is dit proces afgerond.

De aanbevelingen van de visitatiecommissie zijn door het bestuur ter harte genomen. Na het verschijnen van het rapport van de visitatiecommissie is door het bestuur gekeken met welke aanbevelingen het bestuur nog aan de gang moet. De opvolging van de aanbevelingen is vastgelegd in een document dat aan het VO ter hand is gesteld.

In 2014 worden verkiezingen georganiseerd voor leden van het verantwoordingsorgaan namens de werknemers en namens de gepensioneerden. Ook de werkgever is gevraagd een kandidaat voor te dragen. Het bestuur dankt het Verantwoordingsorgaan voor zijn inzet in de afgelopen jaren om tot een gefundeerd oordeel te komen over het gevoerde beleid. Het bestuur spreekt de hoop en verwachting uit dat het in 2014 overleg kan voeren met een VO waarin alle geledingen weer goed vertegenwoordigd zijn.

Klachten- en geschillen

In 2013 heeft het bestuur geen klachten ontvangen.

Jaarrekening

Balans per 31 december 2013

De balans is opgesteld na bestemming van het saldo van baten en lasten.

(x € 1.000,-)

ACTIVA	Ref.	31-12-2013	31-12-2012
Beleggingen voor risico pensioenfonds			
Vastgoedbeleggingen		9.330	9.673
Aandelen		122.301	88.748
Vastrentende waarden		196.101	189.623
Overige beleggingen		12.847	11.567
Liquide middelen beschikbaar voor beleggingen		190	345
	1	340.769	299.956
Beleggingen voor risico deelnemers			
Vastgoedbeleggingen		-	49
Aandelen		-	445
Vastrentende waarden		-	950
Overige beleggingen		-	58
Liquide middelen beschikbaar voor beleggingen		-	2
	1	-	1.504
Vorderingen en overlopende activa			
Vorderingen uit herverzekering		715	480
Overige vorderingen		460	305
	2	1.175	785
Liquide middelen	3	4.400	1.182
Totaal activa		346.344	303.427

(x € 1.000,-)

PASSIVA	Ref.	31-12-2013	31-12-2012
Stichtingskapitaal en reserves			
Wettelijke en statutaire reserves	4	42.159	- 5.480
Premiedepot	5	<u>643</u>	
		42.802	
Technische Voorzieningen			
Voorziening pensioenverplichtingen risico pensioenfonds	5	302.750	306.872
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	6	-	1.504
Overige schulden en overlopende passiva	7	792	531
Totaal passiva		<u>346.344</u>	<u>303.427</u>
Dekkingsgraad nominaal voor korting		n.v.t.	94,7%
Dekkingsgraad nominaal na korting		114,1%	98,2%
Reële dekkingsgraad		79,7%	60,4%

Staat van baten en lasten over 2013

(x € 1.000,-)

	Ref.	2013	2012
Baten			
Premiebijdragen	9	12.339	13.488
Extra Premiebijdrage werkgever	9	23.500	
Premiebijdragen risico deelnemers	10	20	143
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	11	14.257	36.394
Beleggingsresultaten risico deelnemers	11	37	224
Overige baten	12	470	397
Totaal baten		50.623	50.646
Lasten			
Pensioenuitkeringen	13	9.940	9.697
Pensioenuitvoeringskosten	14	428	407
Toevoeging pensioenopbouw		9.475	10.168
Rentetoevoeging		2.656	4.479
Mutatie overdracht van rechten		3.128	-
Opslag i.v.m. aanpassing overlevingskansen		-	3.505
Korting aanspraken		-	- 11.255
Overige mutaties		316	- 939
Vrijval voor pensioenuitkeringen		- 9.866	- 9.688
Vrijval voor pensioenuitvoeringskosten		-193	- 190
Wijziging marktrente		- 9.638	20.120
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen risico pensioenfonds	15	-4.122	16.200
Mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	16	-1.504	- 607
Mutatie premiedepot	4	643	
Saldo overdrachten van rechten	17	-2.998	-
Overige lasten	18	597	538
Totaal lasten		2.984	26.235
Totaal Saldo van baten en lasten		47.639	24.411
<i>Bestemming van het saldo van baten en lasten:</i>			
<i>Wettelijke en statutaire reserves</i>		47.639	24.411

Kasstroomoverzicht

(x € 1.000,-)

	2013	2012
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premies	35.925	13.720
Ontvangen in verband met overdracht van rechten	3.330	-
Betaalde pensioenuitkeringen	-9.916	- 9.690
Betaald in verband met overdracht van rechten	- 322	-
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	- 432	- 351
Ontvangen uitkeringen van herverzekeraars	240	78
Betaalde premies herverzekering	- 605	- 539
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten	28.220	3.218
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Verkopen en aflossingen van beleggingen	21.573	1
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	2.178	3.257
Aankopen beleggingen	-48.929	- 8.017
Betaalde kosten van vermogensbeheer	21	- 84
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten	-25.157	- 4.843
Mutatie liquide middelen	3.063	- 1.625
liquide middelen onder beleggingen	345	808
liquide middelen	1.182	2.345
Totaal liquide middelen per 1 januari	1.527	3.153
Mutatie liquide middelen onder beleggingen	- 155	- 462
Mutatie liquide middelen	3.218	- 1.163
Totaal mutatie liquide middelen	3.063	- 1.625
liquide middelen onder beleggingen	190	345
liquide middelen	4.400	1.182
Totaal liquide middelen per 31 december	4.590	1.527

Toelichting op de balans en staat van baten en lasten

Algemene toelichting

Activiteiten

Het doel van Hagee Stichting is het verlenen van pensioen aanspraken en het verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden. Het pensioenfonds geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregelingen van de aangesloten werkgevers, Technische Unie B.V., Sonepar Nederland Information Services B.V. en Otra N.V.

Toelichting op het kasstroomoverzicht

Voor de opstelling van het kasstroomoverzicht is de directe methode gehanteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en kasstromen uit beleggingsactiviteiten.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (RJ), uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving. De jaarrekening is opgesteld in (eenheden van 1.000) euro's.

Beleggingen worden gewaardeerd op reële waarde. De overige activa en passiva worden gewaardeerd op de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans, de staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht zijn referenties opgenomen, waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar.

Schattingen en veronderstellingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt het bestuur van het pensioenfonds zich verschillende oordelen en maakt schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

Opname van actief, verplichting, bate of last.

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Vreemde valuta

De jaarrekening is opgesteld in euro's, zijnde de functionele en presentatievaluta van het pensioenfonds.

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Monetaire activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

Beleggingen voor risico pensioenfonds

Vastgoedbeleggingen

Vastgoedbeleggingen zijn onroerende zaken die worden aangehouden om waardeinstijgingen te realiseren. Bij aanvang van de belegging wordt de waardering gebaseerd op de verkrijgingsprijs inclusief de transactiekosten. Vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd op reële waarde zijnde de marktwaaarde. Marktwaaarde wordt onder meer gebaseerd op beschikbare marktgegevens. Waardeveranderingen van op marktwaaarde gewaardeerde vastgoedbeleggingen worden verwerkt in de staat van baten en lasten. Op vastgoedbeleggingen wordt niet afgeschreven.

Voor beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen is de marktwaaarde de per balansdatum geldende beurskoers.

Aandelen

Aandelen en participaties in beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd op marktwaaarde, zijnde de beurswaarde per balansdatum

De marktwaaarde van niet-beursgenoteerde aandelen en participaties in beleggingsinstellingen is gebaseerd op het aandeel dat het pensioenfonds heeft in het eigen vermogen van het niet-beursgenoteerde aandeel per balansdatum.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden en participaties in beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd op marktwaaarde. De marktwaaarde is de fondsnotering per balansdatum.

Waardering van hypothecaire leningen vindt plaats op basis van kostprijs minus de aflossingen.

De lopende interest op vastrentende waarden wordt gepresenteerd als onderdeel van de marktwaaarde van de vastrentende waarden.

In de portefeuille vastrentende waarden zijn derivaten begrepen ten behoeve van de afdekking van het renterisico. Het pensioenfonds handelt niet zelf in derivaten.

Overige beleggingen

De overige beleggingen betreft een belegging in een hedge fund. Het hedge fund is een “fund of funds” dat het vermogen belegt bij een groot aantal andere hedge funds met verschillende beleggingsstijlen. Het hedge fund wordt gewaardeerd op marktwaarde of, als deze niet beschikbaar is, wordt de waarde bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingmodellen.

Liquide middelen beschikbaar voor beleggingen

Onder de liquide middelen zijn opgenomen die kas en banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel met een looptijd korter dan twaalf maanden. Zij worden onderscheiden van Liquide middelen beschikbaar voor beleggingen. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Eventuele rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden.

Beleggingen voor risico deelnemers

De grondslagen voor de waardering van de beleggingen voor risico van deelnemers zijn gelijk aan die voor de beleggingen die voor risico van het pensioenfonds worden aangehouden.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen worden opgenomen tegen de reële waarde van de tegenprestatie, gewoonlijk de nominale waarde. Een voorziening wordt getroffen op de vorderingen op grond van verwachte oninbaarheid.

Stichtingskapitaal en reserves

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

De statutaire reserves en de overige wettelijke reserves die het pensioenfonds conform artikel 2:389 en artikel 2:390 BW vormt, blijken op grond van artikel 2:373 lid 1 BW afzonderlijk uit de balans.

Door het pensioenfonds is besloten geen herwaarderingsreserve (conform 2:390 lid 1 BW) op te nemen omdat dit op grond van artikel 146 van de Pensioenwet niet verplicht is voor pensioenfondsen.

*Technische voorzieningen**Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds*

De voorziening voor pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds (VPV) wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente, waarvoor de actuele rentetermijnstructuur per 31 december 2013 zoals gepubliceerd door DNB wordt gebruikt. In deze rentetermijnstructuur is voor de looptijden vanaf 20 jaar gebruik gemaakt van de zogenaamde UFR-methode. Voorts is de rentetermijnstructuur vastgesteld op basis van het gemiddelde van alle handelsdagen in de laatste 3 maanden van 2013.

Bij de berekening van de VPV is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of de opgebouwde pensioenaanspraken worden geïndexeerd. Alle per balansdatum bestaande indexatiebesluiten

zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de toekomstige pensioenopbouw waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt rekening gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De VPV is gebaseerd op de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- De gehanteerde marktrente die gebaseerd is op de rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB, rekening houdend met de verschillende looptijden van de uitkeringen. Per 31 december 2013 is de rentetermijnstructuur gebaseerd op het driemaandgemiddelde van alle handelsdagen in de periode van 1 oktober 2013 tot en met 31 december 2013. Tevens is rekening gehouden met een ultimate forward rate methodiek. Bij deze methodiek convergeren rentes met looptijden vanaf 20 jaar naar een niveau van 4,2%.
- Overlevingstafels, te weten de AG-Prognosetafel 2012-2062 inclusief Towers Watson ervaringssterfte (In 2012: de AG-Prognosetafel 2012-2062 inclusief Towers Watson ervaringssterfte).
- Hantering van voorwaardelijke toeslagverlening van de pensioenverplichtingen. Het pensioenfonds streeft naar toeslagverlening voor de actieve deelnemers op basis van de "loonindex". Het maximum van het pensioensalaris is mede afhankelijk gesteld van de loonindex als gedefinieerd in de pensioenreglementen. Het pensioensalaris van vervroegd uitgetreden en arbeidsongeschikten wordt eveneens aangepast aan de hand van die loonindex. Daarbij wordt voor bepaling van de pensioengrondslag de laatst geldende franchise gehanteerd. Voor de inactieve deelnemers is sprake van hantering van de prijsindex als gedefinieerd in de pensioenreglementen. De onvoorwaardelijke toeslagen voor de WAO-hiaatregeling zijn wel in de technische voorzieningen opgenomen.
- Voor iedere deelnemer wordt ongeacht de burgerlijke staat een voorziening pensioenverplichting ter zake van het nabestaandenpensioen aangehouden.
- Kostenopslag ter grootte van 2 % van de VPV in verband toekomstige administratie- en excassokosten.
- Er is sprake van voortzetting van de pensioenopbouw bij arbeidsongeschiktheid. Voor volledig en duurzame arbeidsongeschikten is sprake van vrijstelling van premiebetaling. Voor de overige arbeidsongeschikten geldt de normale pensioenpremie.

Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers

Dit betreft de verplichtingen uit hoofde van de beschikbare-premieregeling (bijspaarregeling) voor deelnemers. Het beleggingsrisico ligt bij de deelnemers. Het door de vrijwillige bijdragen opgebouwde kapitaal wordt jaarlijks verhoogd op basis van het beleggingsrendement van de stichting en zal bij aanwending voor de inkoop van de aanspraken in de pensioenregeling ten minste gelijk zijn aan de gestorte bijdragen.

Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan hen in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Premiebijdragen risico deelnemers

Dit betreft ontvangen vrijwillige spaarbijdragen van deelnemers in het kader van de vrijwillige bijspaarregeling. Deze regeling heeft het karakter van een premieovereenkomst. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardewijzigingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. (In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden en soortgelijke opbrengsten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden kosten die verband houden met het beheer van het vermogen verrekend met de desbetreffende vermogensbeheerders.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies en valutaverschillen.

Beleggingsresultaten risico deelnemers

De grondslagen voor bepaling van het resultaat betreffende beleggingsresultaten risico deelnemers zijn gelijk aan de grondslagen voor bepaling van het resultaat betreffende beleggingsresultaten risico pensioenfonds.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

De mutatie pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds betreft de wijzigingen in de waarde van de technische voorziening voor risico van het pensioenfonds. Mutaties kunnen onder andere voortvloeien uit de pensioenopbouw, rentetoevoegingen en indexatie, wijziging marktrente, wijzigingen uit hoofde van overdracht rechten, onttrekkingen voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten.

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Rentetoevoeging en indexatie

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur (berekend op basis van de UFR methodiek) van interbancaire swaps primo boekjaar. De interesttoevoeging wordt tegen de rekenrente primo berekend over de beginstand en de mutaties gedurende het jaar.

De toeslag voor indexatie wordt pas in de staat van baten en lasten opgenomen nadat een bestuursbesluit is genomen

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Uitkeringen en kosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Wijziging marktrente en overige grondslagen

Het effect van de aanpassing van de marktconforme rekenrente en overige actuariële grondslagen op de voorziening pensioenverplichtingen wordt ultimo verslaggevingperiode in de staat van baten en lasten opgenomen.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

Overige baten en lasten in de actuariële sfeer worden toegekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

De mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers betreft de wijzigingen in de waarde van de technische voorziening voor risico deelnemers.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdracht van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Toelichting op de balans per 31 december 2013

1. Beleggingen voor risico pensioenfonds en deelnemers

De volgende tabel geeft het verloop van de beleggingen weer.

(x € 1.000,-)

	Vastgoed - beleggingen	Aandelen	Vastrentende - waarden	Overige beleggingen	Liquide middelen beschikbaar voor beleggingen	Totaal
2013						
Beginwaarde	9.722	89.193	190.573	11.625	347	301.460
Aankopen	-	16.513	32.416	-	-	48.929
Verkopen	-	-	- 21.573	-	-	- 21.573
Waardeontwikkeling	- 392	16.595	- 5.316	1.222		12.109
Liquide middelen					- 157	-157
Eindwaarde	9.330	122.301	196.100	12.847	190	340.768
Waarvan voor risico: pensioenfonds	9.330	122.301	196.100	12.847	190	340.768
2012						
Beginwaarde	9.908	71.968	166.991	10.917	808	260.592
Aankopen	-	5.011	3.006	-	-	8.017
Verkopen	-	-	- 1	-	-	- 1
Waardeontwikkeling	- 186	12.214	20.577	708	-	33.313
Liquide middelen	-	-	-	-	- 461	- 461
Eindwaarde	9.722	89.193	190.573	11.625	347	301.460
Waarvan voor risico: pensioenfonds	9.673	88.748	189.623	11.567	345	299.956
deelnemer	49	445	950	58	2	1.504

Specificatie van beleggingen:

(x € 1.000,-)

Vastgoedbeleggingen	2013	2012
Niet-beursgenoteerde vastgoedbeleggingsfondsen:		
CBRE Retail Fund	4.701	4.824
Retail Fund for Developments	17	16
CBRE Residential Fund	4.608	4.880
Residential Fund for Developments	4	2
Stand per 31 december	9.330	9.722

(x € 1.000,-)

Aandelen	2013	2012
Niet-beursgenoteerde aandelenbeleggingsfondsen:		
Aberdeen Asset Management Plc.	7.504	8.539
Trilogy Global Advisors	7.142	7.774
BlackRock Investments	2.274	-
MFS	66.504	45.289
Veritas	38.859	27.573
Overige	18	18
Stand per 31 december	122.301	89.193

(x € 1.000,-)

Vastrentende waarden	2013	2012
Hypothecaire leningen	56	57
Niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen:		
ING Investment Management	91.637	113.329
BlackRock Investments	104.408	77.187
Stand per 31 december	196.101	190.573

(x € 1.000,-)

Overige beleggingen	2013	2012
Niet-beursgenoteerde Hedgefondsen:		
J.P. Morgan Asset Management	12.847	11.625
Stand per 31 december	12.847	11.625

(x € 1.000,-)

Liquide middelen beschikbaar voor beleggingen	2013	2012
Liquide middelen beschikbaar voor beleggingen	190	347
Stand per 31 december	190	347

Er zijn geen beleggingen in de premiebijdragende ondernemingen. Het is twee vermogensbeheerders toegestaan gebruik te maken van security lending. Ultimo 2013 was de waarde van de uitgeleende beleggingen nihil. Het fonds maakt middels de beleggingen bij ING gebruik van derivaten om het renterisico af te dekken. De waarde van deze derivaten bedroeg per ultimo € 9,7 miljoen.

Beleggingen voor risico deelnemers

Met ingang van 1 april 2013 is de bijspaarregeling opgeheven. De spaarsaldi zijn voor het merendeel omgezet naar aanspraken bij Hagee Stichting. Enkele aanspraken zijn overgedragen aan Aegon PPI.

2. Vorderingen en overlopende activa

(x € 1.000,-)

	2013	2012
Te vorderen interest	25	33
Te vorderen dividendbelasting	64	62
Vorderingen uit hoofde van waardeoverdrachten	264	44
Vorderingen op vermogensbeheerders	100	84
Vorderingen uit herverzekeringen	715	480
Diverse vorderingen	-	10
Vorderingen op sponsors	7	72
Stand per 31 december	1.175	785

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar. De post vorderingen uit herverzekeringen heeft betrekking op een verwachte winstuitkering. De mutatie van deze vordering kan worden verklaard uit een verbeterde inschatting van winstuitkering door de herverzekeraar. Deze vordering wordt in 2014 afgewikkeld.

Vanaf 1 april 2013 was de dekkingsgraad hoger dan 100%. Vanaf die datum heeft het pensioenbureau de procedures voor waardeoverdrachten weer opgestart. Per jaareinde resulteert dit in een post vorderingen voor de nog lopende procedures voor inkomende waardeoverdrachten.

De reële waarde benadert de boekwaarde van de vorderingen.

Vorderingen op sponsors zijn onderdeel van andere activa. Een specificatie hiervan luidt als volgt:

(x € 1.000,-)

	2013	2012
Technische Unie B.V.	3	72
Sonepar Nederland Information Services B.V.	4	-
Stand per 31 december	7	72

Het saldo bestond in voorgaande jaren hoofdzakelijk uit premies voor de vrijwillige bijspaarregeling. De daling van het saldo kan voor het grootste deel worden toegeschreven aan het vervallen van deze regeling.

3. Liquide middelen

(x € 1.000,-)

	2013	2012
Liquide middelen	4.400	1.182
Stand per 31 december	4.400	1.182

De liquide middelen staan vrij ter beschikking. Daarnaast heeft het fonds een kredietfaciliteit van € 5 miljoen afgesloten bij Otrá N.V. Deze faciliteit heeft tot doel om bij transacties een eventueel verschil tussen aan- en verkoopdag te overbruggen.

4. Stichtingskapitaal en reserves

De wettelijke en statutaire reserves zijn voor het eerst in een aantal jaren positief. In formele zin is het korte termijn herstelplan per 31 december 2013 beëindigd. Zolang er nog sprake is van een reservetekort duurt het lange termijnherstelplan voort.

Wettelijke en statutaire reserves:

	(x € 1.000,-)	
	2013	2012
Stand per 31 december vorig verslagjaar	- 5.480	- 29.891
Bestemming saldo van baten en lasten	47.639	24.411
Stand per 31 december verslagjaar	42.159	- 5.480

Premiedepot

	(x € 1.000,-)	
	2013	2012
Premieoverschot t.b.v. depot	643	-
Totaal	643	0

De CDC regeling kent een vaste premie voor een periode van 5 jaar. Indien de premie hoger is dan de kostendekkende premie wordt het meerdere toegevoegd aan het premiedepot. Als de premie lager is dan benodigd wordt het depot aangewend ter financiering van de pensioenopbouw. De maximale omvang van het depot bedraagt € 10,0 miljoen. Het depot is een bestemmingreserve en wordt derhalve niet meegenomen in de berekening van de reservepositie.

Het aanwezige vermogen ten opzichte van de wettelijke vereisten kan als volgt worden geïllustreerd:

	(x € 1.000,-)	
	2013	2012
Minimaal vereist eigen vermogen	12.716	12.889
Vereist eigen vermogen	50.134	49.571
Aanwezig eigen vermogen	42.159	- 5.480
Reservepositie	-7.975	- 55.051

Het aanwezige vermogen is lager dan het vereiste vermogen, daarmee is sprake van een reservetekort.

Solvabiliteit en dekking

	(x € 1.000,-)	
	2013	2012
Minimaal vereist eigen vermogen (MVEV)	12.716	12.889
Vereist eigen vermogen (excl. MVEV)	37.418	36.682
Stand per 31 december	50.134	49.571

De vermogenspositie van het pensioenfonds kan worden gekarakteriseerd als ontoereikend. De dekkingsgraad van het pensioenfonds bedraagt per 31 december 2013 114,1% (2012: 98,6%) In vergelijking met het vorige

boekjaar is de dekkingsgraad gestegen.

De dekkingsgraad van het pensioenfonds, rekening houdend met toekomstige indexaties van pensioenen (reële dekkingsgraad) bedroeg per ultimo 2013 79,7% (2012: 60,4%).

Herstelplan

Omdat het pensioenfonds eind 2008 een dekkingstekort had, is door het bestuur van het pensioenfonds een herstelplan opgesteld. In maart 2009 is het herstelplan vastgesteld door het bestuur. De hersteltermijn voor de opheffing van het dekkingstekort bedraagt 5 jaar en de hersteltermijn voor de opheffing van het reservetekort bedraagt 15 jaar. Hagee Stichting heeft in acht genomen dat jaarlijks direct sprake kan zijn van het inzetten van extra maatregelen. Eind 2013 is er geen sprake van een dekkingstekort. De dekkingsgraad is hoger dan volgens het ingediende herstelplan. Extra aanvullende maatregelen in 2014 zijn niet noodzakelijk.

In het originele herstelplan is gebruik gemaakt van de volgende sturingsmiddelen:

- Per 1 januari 2009 (en opvolgende jaren) worden geen toeslagen toegekend aan actieve en inactieve deelnemers. Dit is in overeenstemming met het geformuleerde toeslagbeleid zoals opgenomen in de ABTN van het fonds. In overeenstemming met dit beleid en het geschatte verloop van de dekkingsgraad, zal er de komende jaren (vrijwel) geen sprake kunnen zijn van toeslagverlening.
- Gedurende de herstelperiode zal een premie worden gehanteerd van 25,5% van de pensioengrondslagsom, inclusief een herstellpremie van 2,5%-punt. Deze verhoogde doorsneepremie is naar verwachting kostendekkend.
- Het strategische beleggingsbeleid wordt vooralsnog niet aangepast.
- Het pensioenfonds streeft ernaar om de pensioenuitkeringen, de opgebouwde pensioenaanspraken of de reguliere pensioenopbouw niet te korten.

Als gevolg van de achterstand heeft het bestuur besloten om de totale premie voor boekjaar 2012 te verhogen naar 35% en een korting op de pensioenaanspraken en uitkeringen aan te kondigen, zie hiervoor ook het bestuursverslag.

Begin 2012 heeft het bestuur het herstelplan geëvalueerd, conform de richtlijnen van de toezichthouder. Hieruit blijkt dat het herstel van de financiële positie van het pensioenfonds in vergelijking met het herstelplan trager verloopt. Per 31 december 2013 bedraagt de dekkingsgraad van Hagee Stichting 114,1% dit is ruim boven de dekkingsgraad volgens het geëvalueerde herstelplan (104,2%).

De Nederlandsche Bank heeft met haar brief van 15 mei 2012 verklaard niet akkoord te gaan met de evaluatie van het herstelplan om reden dat het onderdeel kosten in de technische voorzieningen te laag zou zijn vastgesteld.

In de technische voorzieningen is een deel opgenomen voor uitvoeringskosten. Indien het fonds de uitvoeringskosten zelfstandig zou moeten dragen zou deze voorziening onvoldoende zijn. Dit risico treedt op als de uitvoeringsovereenkomst wordt opgezegd en de uitvoering van de regeling zelfstandig voortgezet moet worden. Het bestuur heeft dit eerder onderkend en heeft in de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota het voornemen opgenomen om in geval van het opzeggen van de uitvoeringsovereenkomst, de regeling onder te brengen bij een verzekeringsmaatschappij in welk geval de uitvoeringskosten wel als voldoende gekwalificeerd kunnen worden. Als reactie op de afwijzing van de evaluatie van het herstelplan is De Nederlandse Bank van dit voornemen in kennis gesteld. De Nederlandsche Bank heeft niet aangegeven het standpunt van het bestuur niet te respecteren.

5. Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds na korting

De technische voorzieningen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

(x € 1.000,-)

	2013	2012
Actieve en arbeidsongeschikte deelnemers	137.304	134.562
Gewezen deelnemers	26.630	37.968
Pensioengerechtigden	138.816	134.342
Stand per 31 december	302.750	306.872

De mutatie van - € 4.1 miljoen wordt voor het grootste deel veroorzaakt door een wijziging in de marktrente. Het rente effect op de voorziening is - € 9.6 miljoen. Een specificatie van de mutatie van de voorziening wordt vermeld bij toelichting op de staat van baten en lasten.

De voorziening voor de gewezen deelnemers is volgens het bovenstaande overzicht sterk gedaald. Dit is een gevolg van de wijziging van de pensioenregeling en de daarmee gepaard gaande wijziging in de administratie. Door de aanpassingen in de administratie kan een nauwkeuriger onderscheid gemaakt worden in polissen van deelnemers en gewezen deelnemers. Hierdoor is de voorziening voor de deelnemers hoger geworden en die voor de gewezen deelnemers lager. De toename in de voorziening voor de deelnemers is niet expliciet zichtbaar door andere (verlagende) invloeden zoals de gestegen rente.

Korting van aanspraken en -rechten

Per 1 april 2013 is een korting doorgevoerd van 3,6% op de pensioenaanspraken en rechten. De noodzaak van deze korting is gebleken uit de evaluatie van het herstelplan 2012. Uit de evaluatie is (evenals in 2011) gebleken dat autonoom herstel van het fonds tot aan het Minimaal Vereist Eigen Vermogen niet mogelijk is. De invloed van de korting op de technische voorziening bedraagt € 11,3 miljoen.

In de technische voorzieningen is een deel opgenomen voor uitvoeringskosten. Indien het fonds de uitvoeringskosten zelfstandig zou moeten dragen zou deze voorziening onvoldoende zijn. Dit risico treedt op als de uitvoeringsovereenkomst wordt opgezegd en de uitvoering van de regeling zelfstandig voortgezet moet worden. Het bestuur heeft dit eerder onderkend en het voornemen om in geval van het opzeggen van de uitvoeringsovereenkomst de regeling onder te brengen bij een verzekeringsmaatschappij in welk geval de uitvoeringskosten als voldoende gekwalificeerd kunnen worden. Dit voornemen is ook in de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota vastgelegd. Het uitgangspunt met betrekking tot de kosten is ook opgenomen in het herstelplan 2009 en de evaluaties daarvan.

Pensioenregeling

De pensioenregeling na 1 april 2013 kan worden gekenmerkt als een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling met een pensioenleeftijd van 67 jaar. Jaarlijks wordt een aanspraak op ouderdomspensioen opgebouwd van 2% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag. De pensioengrondslag is gelijk aan 12 maal het op 1 januari van ieder jaar geldende vaste maandsalaris vermeerderd met vakantietoeslag en de eventuele vaste toeslagen, verminderd met een franchise. Het maximum jaarsalaris dat voor berekening van de pensioengrondslag in aanmerking wordt genomen bedroeg in 2013 € 51.836,00; in 2012 bedroeg de franchise € 16.000,00. Tevens bestaat er recht op partner- en wezenpensioen. Deelname aan de pensioenregeling is mogelijk vanaf 21 jaar. Jaarlijks beslist het bestuur over de pensioenopbouw en de mate waarin toeslagen op de opgebouwde aanspraken worden toegekend. Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet wordt de pensioenregeling gekwalificeerd als een uitkeringsovereenkomst.

Prepensioenregeling

Voor een (beperkte) statische groep van medewerkers van aangesloten werkgevers bestaat nog een prepensioenregeling. Dit is een uitkeringsovereenkomst op basis van eindloon.

Toeslagverlening

De mate van toeslagverlening wordt jaarlijks door het bestuur vastgesteld en is afhankelijk van de financiële positie van het pensioenfonds. Er bestaat geen recht op toeslagen. Bovendien wordt er door het pensioenfonds geen reserve aangehouden om in de toekomstige toeslagen te kunnen toekennen. De toeslagen worden derhalve gefinancierd uit de groei van het vermogen ten opzichte van de verplichtingen, overeenkomend met variant D.1 uit de toeslagenmatrix (zoals opgenomen in de Regeling Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling in verband met de invulling van het begrip consistentie en aanpassing van de toeslagenmatrix).

Met betrekking tot de mate van de feitelijke toekenning hanteert het bestuur de onderstaande beleidsstaffel als leidraad. Deze staffel geldt slechts als uitgangspunt; bij de jaarlijkse besluitvorming zal het bestuur andere relevante economische omstandigheden (zoals economische vooruitzichten en verwachte bestandsontwikkeling) in ogenschouw nemen.

De inhoud van de beleidsstaffel luidt als volgt:

- Indien het totale pensioenvermogen groter is dan de nominale Technische Voorziening (exclusief de Voorziening Vrijwillige Bijspaarregeling) vermeerderd met het vereist eigen vermogen kan een volledige toeslag worden toegekend; de toeslag wordt evenwel beperkt ingeval door het verlenen van deze toeslag een situatie van reservetekort ontstaat.
- Indien het totale pensioenvermogen kleiner is dan het minimaal vereist eigen vermogen (2012: 104,2%) van de nominale Technische Voorziening (exclusief de Voorziening Vrijwillige Bijspaarregeling), wordt er geen toeslag verleend.
- Voor tussenliggende waarden van het pensioenvermogen wordt de mate van toeslag pro rata vastgesteld, met dien verstande dat – als gevolg van de toekenning van indexaties – geen situatie van onderdekking ontstaat.
- Indien het totale pensioenvermogen groter is dan het vereist eigen vermogen plus 10%-punt, kan het bestuur besluiten tot het alsnog geheel of gedeeltelijk toekennen van in het verleden niet verleende toeslagen (inhaaltoeslag).

Feitelijke toekenning van toeslagen zal altijd eerst plaatsvinden na een daartoe door het bestuur genomen besluit. De besluitvorming over de hoogte van de feitelijke toeslagverlening per 1 januari (opvolgend aan het einde van het kalenderjaar) vindt plaats in de laatste bestuursvergadering voorafgaand aan het einde van het kalenderjaar. Op basis van de uitkomsten van de beleidsstaffel, wordt door het bestuur – nadat alle overige relevante omstandigheden in ogenschouw zijn genomen – een besluit genomen over de mate van toeslagverlening. Hierbij kijkt het bestuur onder andere naar het verloop van de dekkingsgraad gedurende het jaar en wordt tevens rekening gehouden met de economische vooruitzichten voor de aankomende korte termijn. Bovendien wordt er rekening gehouden met de (absolute) hoogte van de procentuele loon- dan wel prijsstijging in dat jaar.

In lijn met de toeslagenmatrix is het (voorwaardelijke) toeslagbeleid vastgelegd in het pensioenreglement. Met betrekking tot de communicatie aan de deelnemers zal het pensioenfonds in alle communicatie-uitingen ten aanzien van de rechten van deelnemers de voorgeschreven formuleringen hanteren met betrekking tot de inhoud van de pensioenregeling respectievelijk over de toekenning van toeslagen.

6. Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

(x € 1.000,-)

	2013	2012
Voorziening voor risico deelnemer	-	1.504
Stand per 31 december	-	1.504

Met ingang van 1 april 2013 is deze regeling vervallen. De Bijspaarregeling kenmerkte zich als een vrijwillig beschikbare premieregeling met een pensioenleeftijd van 65 jaar.

Op 31 maart is het rendement 2013 op de individuele rekeningen bijgeschreven en zijn, afhankelijk de individuele keuzes van de deelnemers, de saldi omgezet naar een pensioenaanspraak in de basisregeling bij Hagee, of overgedragen aan Aegon PPI.

7. Overige schulden en overlopende passiva

De overige passiva worden gevormd door de volgende onderdelen:

(x € 1.000,-)

	2013	2012
Waardeoverdrachten	263	43
Pensioenuitkeringen	8	8
Crediteuren	38	33
Loonheffing/premie zvw	216	188
Advieskosten vermogensbeheer	254	247
Overige schulden overlopende passiva	13	12
Stand per 31 december	792	531

Behalve de post waardeoverdrachten hebben alle schulden een resterende looptijd van korter dan één jaar. De post loonheffing en premie zorgverzekeringswet heeft betrekking op de ingehouden loonheffing en premie over de maand december. In januari is dit bedrag afgedragen.

De post advieskosten vermogensbeheer heeft betrekking op te betalen performance gerelateerde fee over 2013 van de beleggingsadviseur.

8. Risicobeheer

Beleggingsrisico's

Het beleggingsbeleid wordt vastgesteld met behulp van de resultaten van een Asset & Liability Management studie. In deze studie wordt voor het fonds naar een optimale mix gezocht van rendement, risico en zekerheid. Deze studie heeft geleid tot een beleggingsmix van 40% zakelijke waarden en 60% vastrentende waarden.

Naast de ALM-studie wordt jaarlijks een "riskbudgettingstudy" uitgevoerd. In de riskbudgettingstudy wordt het risicoprofiel van het fonds, uitgedrukt in een tracking error, gemeten. Het risicoprofiel kan voor het bestuur aanleiding zijn de beleggingmix aan te passen. In 2013 is het beleggingsbeleid ongewijzigd gebleven.

Einde 2013 is een ALM studie uitgevoerd, de resultaten van deze studie worden in het beleggingsbeleid voor 2014 verwerkt. Volgens de ALM studie blijft de strategische asset allocatie ongewijzigd.

Marktrisico

Het marktrisico is het risico dat de waarde van de aandelen in zakelijke waarden verandert door wijzigingen in de marktprijzen. Het fonds brengt het risico terug tot aanvaardbare waarden door te beleggen in verschillende categorieën en spreiding over verschillende regio's.

De regiospreiding kan als volgt worden toegelicht:

(x € 1.000,-)

	2013	2012
Europa ex- United Kingdom	27.024	19.039
United Kingdom	13.556	9.986
Emerging Markets	20.964	17.807
Pacific	4.139	2.233
World (developed)	50.536	33.681
Overigen	6.082	6.447
Totaal	122.301	89.193

Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de portefeuille vastrentende waarden en de waarde van de verplichtingen verandert als gevolg van veranderingen in de marktrente.

Omdat de verplichtingen een langere looptijd hebben dan de vastrentende waarden is de gevoeligheid voor wijzigingen van de marktrente niet gelijk voor de vastrentende waarden en de verplichtingen. Om het effect van dit risico te beperken heeft het bestuur het renterisico voor ongeveer 60% van de verplichtingen afgedekt door te beleggen in het ING Long Duration Fund. Wijzigingen in de rente hebben hierdoor nog voor het ongedekte deel van 40% van de verplichtingen effect op de dekkingsgraad. De gevoeligheid wordt “duration” genoemd. Het verschil in de rentegevoeligheid kan als volgt worden geïllustreerd:

	2013	2012
Duration verplichtingen	16,5	17,3
Duration vastrentende waarden	16,9	18,2

Door het afdekken van het renterisico is de rentegevoeligheid van verplichtingen en vastrentende waarden vrijwel gelijk aan elkaar geworden. Een wijziging in de rente heeft tot gevolg dat beide elementen in dezelfde richting bewegen. Doordat de basis voor de berekening verschilt in grootte is het effect op de dekkingsgraad niet neutraal.

Inflatierisico

Het fonds streeft ernaar om de opgebouwde pensioenaanspraken en ingegane pensioenen jaarlijks te indexeren ten einde welvaartsvast respectievelijk waardevast te blijven. Het vermogen van het fonds zou daarom beschermd moeten worden tegen geldontwaarding. Voor het afdekken van het inflatierisico heeft het bestuur geen specifieke maatregelen getroffen.

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds potentiële vorderingen heeft. Hierbij kan gedacht worden aan partijen die obligatieleningen uitgeven.

Het bestuur beperkt dit risico in de mandaten voor de vermogensbeheerders op te nemen dat hoofdzakelijk in hoogwaardige bedrijven en overheden mag worden belegd.

In de onderstaande tabel wordt een uitsplitsing gegeven van de obligatieportefeuille naar risicocategorie.

(x € 1.000,-)

	2013	2012
AAA	58.055	64.501
AA	34.255	38.398
A	22.369	24.135
BBB	63.914	53.177
Lager dan BBB	3.565	2.417
Zonder risicocategorie	13.943	7.945
Totale waarde van de portefeuille	196.101	190.573

Uit het bovenstaande overzicht blijkt dat het kredietrisico in 2013 groter is geworden. Oorzaak hiervan is de lagere waardering die de rating bureaus toekennen aan de obligaties waarin belegd is. Het bestuur heeft besloten het beleggingsbeleid hiervoor niet aan te passen. Een mogelijke aanpassing van het beleid zou ten koste gaan van het beleggingsrendement.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt onder andere plaats doordat het bestuur van Hagee Stichting beleggingsmandaten verleent aan de externe partners met wie wordt samengewerkt op het gebied van beleggingen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds uitsluitend belegd bij partijen waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Dit functioneren wordt door het bestuur actief gecontroleerd aan de hand van de daartoe beschikbare rapportages. Hiervan zijn de maandelijkse rapportages van elke vermogensbeheerder een voorbeeld. Daarnaast worden ook de periodieke SSAE 16/ ISAE 3402-rapportages geanalyseerd op een aantal specifieke punten.

Valutarisico

Voor beleggingen in vreemde valuta loopt het fonds het risico dat de waarde van de beleggingen wijzigt door veranderingen in de valutakoersen. Dit risico wordt beperkt door in de Eurozone te beleggen en deels door beleggen in fondsen inclusief een valuta afdekking. Het fonds loopt valuta risico voor zover het belegt in fondsen zonder valuta afdekking.

Het volgende overzicht illustreert de exposure in vreemde valuta zonder valuta afdekking⁶:

(x € 1.000,-)

	2013		2012	
	€	% van het totale vermogen	€	% van het totale vermogen
Aandelen	105.263	30,9%	77.012	25,5%
Obligaties	9.887	2,9%	9.651	3,2%
Hedge Fund	11.115	3,3%	10.213	3,4%
	<u>126.265</u>	<u>37,1%</u>	<u>96.876</u>	<u>32,1%</u>

Een deel van het valutarisico is door de vermogensbeheerders afgedekt middels valuta hedges. Er resteert een exposure naar vreemde valuta van 22% als de hedges in aanmerking worden genomen.

Actuariële risico's

Het fonds doet voornamelijk uitkeringen bij leven en na overlijden. Het is van belang dat de kans en duur van de uitkeringen correct worden ingeschat. De actuaris adviseert het bestuur over deze risico's.

Lang leven risico

Het bestuur houdt rekening met de wetenschap dat mensen een steeds hogere levensverwachting hebben. Om de levenskansen van de groep verzekerden juist in te schatten, wordt gebruik gemaakt van een prognose van de levensverwachting tot het jaar 2062. Verder wordt er bij de gehanteerde levensverwachting vanuit gegaan dat de werkende populatie langer zal leven dan de gemiddelde bevolking van Nederland. De gehanteerde levenskansen worden ook gecorrigeerd voor de zogenoemde Towers Watson 2012 ervaringssterfte. Het bestuur houdt op deze manier rekening met de constatering dat de deelnemers gemiddeld steeds ouder worden, waardoor gedurende een langere periode pensioen uitgekeerd zal moeten worden.

⁶ In het verslag over 2012 betrof dit het valutarisico inclusief de valutaafdekking. De cijfers over 2012 zijn aangepast aan de uitgangspunten voor 2013.

Kort leven risico

Het overlijdensrisico van de actieve deelnemers is overgedragen aan een verzekeraar door een volledige herverzekering.

Operationele risico's

Operationeel risico is het risico dat optreedt bij de uitvoering van de pensioen- en beleggingsactiviteiten, als gevolg van niet afdoende of falende interne processen, menselijk gedrag en systemen of als gevolg van externe gebeurtenissen. Hagee Stichting heeft heldere afspraken gemaakt met de uitvoerders en het bestuur bedient zich van externe materiedeskundigen waar nodig.

Het pensioenbureau voert de pensioenregeling uit. Het pensioenbureau voert de eigen pensioenadministratie. Daarbij maakt zij gebruik van een softwarepakket van Innovact. Relevante gegevens worden deels elektronisch aangeleverd door de werkgever. Voor andere relevante gegevens maakt het pensioenbureau gebruik van de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA). Op deze wijze wordt bewerkstelligd dat het pensioenbureau altijd van de juiste gegevens uitgaat.

Om te borgen dat de formele juridische documenten conform wet- en regelgeving zijn, laat Hagee Stichting zich bijstaan door pensioenjuristen. Zo is het bestuur er zeker van dat inhoud en uitvoering van het reglement overeenkomt met de letter en geest van de wet. Zorg en aandacht voor uitvoering conform de wet beperkt de kans op geschillen met derden en de daarmee eventueel gepaard gaande nadelige financiële gevolgen.

Systeemrisico

Het systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem niet naar behoren functioneert, waardoor beleggingen niet langer verhandelbaar zijn en (tijdelijk) hun waarde kunnen verliezen. Dit risico is voor het fonds niet beheersbaar.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Het pensioenfonds gaat in overeenstemming met het beleggingsbeleid zoals vastgelegd in de ABTN geen leningen aan met een langlopend karakter.

Verbonden partijen

Transacties met bestuurders

De stichting heeft een vordering op een bestuurder uit hoofde van een hypothecaire lening onder marktconforme voorwaarden. Deze komt tot uitdrukking in de post vastrentende waarden. Er bestaan geen schulden aan (voormalig) bestuurders.

Overige transacties met verbonden partijen

De stichting heeft een uitvoeringsovereenkomst afgesloten met de werkgever ten aanzien van de uitvoering van het pensioenreglement. De werkgever draagt grotendeels de pensioenuitvoerings- en administratiekosten die in 2013 zijn gemaakt, aangezien de kosten voor met name salarissen en huisvesting van het pensioenbureau door de werkgever worden gedragen.

Toelichting op de staat van baten en lasten

9. Premiebijdragen

De premiebijdragen van werkgevers en werknemers bedragen in totaal 31,6% van de pensioengrondslag. Tot 1 april was de premie gelijk aan die van het voorgaande jaar: 35,0%. In absolute zin gelden de bedragen zoals weergegeven in het volgende overzicht. In verslagjaar bedroeg het werknemersaandeel in de premie 12,6% en het werkgeversdeel 19,0%.

De premie kan als volgt worden toegelicht:

	(x € 1.000,-)	
	2013	2012
Werkgeversdeel	7.700	9.371
Extra werkgeverspremie	23.500	-
Werknemersdeel	4.551	4.018
WIA excedent premie (werkgeversbijdrage)	85	84
Bijdrage FVP	3	15
Totaal	35.839	13.488

De premie voor de WIA-excedentregeling wordt gedragen door de werkgever.

De gedempte kostendekkende en zuivere kostendekkende premies zijn volgens artikel 130 van de Pensioenwet als volgt:

	(x € 1.000,-)	
	2013	2012
Gedempte kostendekkende premie	11.514	12.251
Zuivere kostendekkende premie	11.448	12.076
Feitelijke premie	12.339	13.488

Bij het pensioenfonds is in 2013 sprake van een herstelplan. Er wordt door het pensioenfonds geen rekening gehouden met de vrijval van de solvabiliteitsopslag over de pensioenuitkeringen bij bepaling van de kostendekkende premie. In 2013 zijn geen premiekortingen verleend. Voor een weergave van de inhoud van het herstelplan dat op 31 maart 2009 bij DNB is ingediend wordt verwezen naar de toelichting op het stichtingskapitaal en de reserves.

De gedempte kostendekkende premie is als volgt samengesteld:

	(x € 1.000,-)	
	2013	2012
Actuarieel benodigd	9.549	10.231
Opslag in stand houden vereist vermogen	1.588	1.637
Opslag voor uitvoeringskosten	377	383
Totaal	11.514	12.251

De zuivere kostendekkende premie op basis van de feitelijke markttrente per 1 januari 2013 is gelijk aan € 11,4 miljoen en is als volgt samengesteld:

	(x € 1.000,-)	
	2013	2012
Actuarieel benodigd	9.475	10.168
Opslag in stand houden vereist vermogen	1.596	1.525
Opslag voor uitvoeringskosten	377	383
Totaal	11.448	12.076

10. Premiebijdragen risico deelnemers

De premiebijdragen risico deelnemers hebben betrekking op de bijspaarregeling. Deelnemers in dienst van de aangesloten ondernemingen kunnen op vrijwillige basis sparen voor extra pensioen.

	(x € 1.000,-)	
	2013	2012
Werknemersdeel	20	143
Totaal	20	143

Het verschil ten opzichte van het vorige boekjaar is veroorzaakt door het beëindigen van de regeling per 1 april 2013.

11. Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds en deelnemers

Het beleggingsresultaat dat in deze paragraaf is weergegeven (totaal € 14,3 miljoen) bestaat uit de afzonderlijke resultaten van de beleggingen die Hagee Stichting heeft en waarvan zij het beheer heeft uitbesteed aan diverse vermogensbeheerders. Een nadere specificatie van het bedrag ziet er als volgt uit:

(x € 1.000,-)

Type belegging	Kosten vermogens- beheer	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Totaal
2013				
Vastgoedbeleggingen		423	- 391	32
Aandelen		2	16.595	16.597
Vastrentende waarden		1.711	- 5.317	- 3.606
Overige beleggingen		28	1.222	1.250
Kosten vermogensbeheer	21			21
Totaal	21	2.164	12.109	14.294
Waarvan voor risico:				
pensioenfonds	21	2.164	12.072	14.257
deelnemer			37	37
2012				
Vastgoedbeleggingen	-	411	- 186	225
Aandelen	-	1	12.214	12.215
Vastrentende waarden	-	2.827	20.577	23.404
Overige beleggingen	-	35	708	743
Kosten vermogensbeheer	31	-	-	31
Totaal	31	3.274	33.313	36.618
Waarvan voor risico:				
pensioenfonds	31	3.258	33.105	36.394
deelnemer	-	17	207	224

De kosten voor het vermogensbeheer in het voorgaande overzicht hebben betrekking op het saldo van de advieskosten met betrekking tot de investeringen en de rebates die het fonds van de vermogensbeheerders ontvangt.

De kosten vermogensbeheer worden door de vermogensbeheerders op het rendement in mindering gebracht en zijn derhalve niet apart weergegeven in het overzicht. Een schatting van deze kosten is opgenomen in het bestuursverslag, hoofdstuk "Beleggingen".

12. Overige baten

(x € 1.000,-)

	2013	2012
Uitkeringen uit hoofde van herverzekeringen	477	397
Totaal	477	397

De overige baten hebben betrekking op overlijdensuitkeringen die het fonds van de herverzekeraar heeft ontvangen.

13. Pensioenuitkeringen

(x € 1.000,-)

	2013	2012
Ouderdoms- en prepensioen	7.801	7.460
Partner- en wezenpensioen	1.908	1.942
Arbeidsongeschiktheidspensioen	124	127
Overige uitkeringen	107	168
Totaal	9.940	9.697

De post overige uitkeringen betreft afkoop pensioenen die lager zijn dan de wettelijke afkoopgrens van € 458,06 in 2013 (2012: € 438,44).

14. Pensioenuitvoeringskosten

(x € 1.000,-)

	2013	2012
Administratiekosten	126	99
Kosten certificering	33	40
Advieskosten	155	152
Controlekosten	41	53
Overige kosten	73	63
Totaal	428	407

De stijging van de administratiekosten is geheel te verklaren uit de implementatie van de nieuwe pensioenregeling. De advieskosten hebben betrekking op de kosten voor actuariael en juridisch advies. De controlekosten hebben betrekking op de accountantskosten.

De kosten voor advies op het gebied van vermogensbeheer worden ten laste van het beleggingsrendement gebracht.

De honoraria van de externe accountant zijn als volgt:

(x € 1.000,-)

	2013	2012
Onderzoek naar de jaarrekening en verslagstaten	33	35
Fiscale adviesdiensten	13	9
Andere controle opdrachten	8	9
Totaal	46	53

De post fiscale adviesdiensten heeft betrekking op een onderzoek van PWC naar de BTW-positie van het fonds. Dit onderzoek wordt in 2014 voortgezet. Onder overige controle opdrachten zijn de controlewerkzaamheden ten behoeve van Stichting FVP opgenomen.

De kosten voor het pensioenbeheer omvatten onder andere de kosten van de pensioenadministratie, advies- en controlekosten. In de staat van baten en lasten wordt het totaal van deze kosten ad € 428 vermeld. Kosten van het pensioenbureau en bestuur van het fonds zijn hierin niet opgenomen, deze komen voor rekening van de werkgever.

Volgens de aanbevelingen van de pensioenfederatie moet het fonds inzicht in de kosten geven inclusief de kosten die door de werkgever worden betaald. In het onderstaand overzicht is hiermee rekening gehouden

door naast de rechtstreeks door het fonds betaalde kosten ook een schatting van € 300 op te nemen van de kosten van het pensioenbureau en het bestuur.

De pensioenuitvoeringskosten worden als volgt toegelicht:

	(x € 1000,-)	
	2013	2012
Kosten pensioenbeheer fonds	428	407
Schatting kosten werkgever	300	300
Toedeling algemene kosten aan vermogensbeheer	- 160	- 155
Totaal kosten pensioenbeheer	568	552

Per deelnemer kunnen de pensioenuitvoeringskosten als volgt worden toegelicht:

	(x € 1,-)	
	2013	2012
Kosten pensioenbeheer per deelnemer	165	160

Op grond van herziene Aanbevelingen Uitvoeringskosten wordt een deel van de algemene kosten ten laste gebracht van de vermogensbeheerkosten. Voor de bepaling van dit deel van de beheerkosten is uitgegaan van de niet specifiek aan beheer toe te wijzen kosten.

Het aantal deelnemers is, volgens de aanbevelingen van de pensioenfederatie, gedefinieerd als de actieve deelnemers en de gepensioneerden. De gewezen deelnemers worden hierin niet meegeteld.

15. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

De mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds wordt berekend door de beginstand van de voorziening van de eindstand af te trekken. In 2013 is de totale voorziening gedaald van € 306,9 miljoen (na korting) naar € 302,8 miljoen. Mutaties kunnen onder andere voortvloeien uit de pensioenopbouw, rentetoevoegingen en toeslagverlening, technische resultaten, wijzigingen uit hoofde van overdracht rechten en vrijval voor pensioenuitkeringen. In de stand ultimo 2012 is ook de op 1 april 2013 door te voeren korting op de pensioenaanspraken opgenomen. Hieronder volgen enkele korte toelichtingen.

Toevoeging Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Rentetoevoeging en toeslagverlening

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur van interbancaire swaps primo boekjaar 2,8%. De interesttoevoeging wordt tegen de rekenrente primo berekend over de beginstand en de mutaties gedurende het jaar. De toeslagverlening wordt eerst in de rekening van baten en lasten opgenomen als een bestuursbesluit is genomen. In 2013 zijn de pensioenaanspraken en rechten gekort met 3,6%.

Vrijval voor pensioenuitkeringen

Uitkeringen en kosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Technische resultaten, kosten en reguliere mutaties

Het effect van de aanpassing van de rekenrente en overige actuariële grondslagen op de voorzieningen pensioen- en verzekeringsverplichtingen zijn ultimo 2013 en 2012 in de rekening van baten en lasten opgenomen als onderdeel van de mutatie van de VPV. De rekenrente is gebaseerd op de rentetermijnstructuur per 31 december 2013 zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank. In deze rentetermijnstructuur is voor de looptijden vanaf 20 jaar gebruik gemaakt van de UFR methode. Voorts is de rentetermijnstructuur vastgesteld op basis van het gemiddelde van alle handelsdagen in de laatste 3 maanden van 2013. Uitvoeringskosten en reguliere mutaties op het deelnemerbestand hebben eveneens een wijziging van de VPV tot gevolg gehad.

In tabelvorm leidt het bovenstaande tot de volgende opstelling:

	(x € 1.000,-)	
	2013	2012
Stand per 1 januari	306.872	290.672
Bij:		
Toevoeging pensioenopbouw, inclusief risicokoopsommen	9.475	10.168
Rentetoevoeging	2.656	4.479
Mutaties overdrachten van rechten	3.341	-
Opslag i.v.m. aanpassing overlevingskansen	-	3.505
Af:		
Vrijval voor pensioenuitkeringen	- 9.866	- 9.688
Vrijval voor pensioenuitvoeringskosten	- 193	- 190
Wijziging marktrente	- 9.638	20.120
Overige mutaties	103	- 939
Korting van aanspraken ad 3,6% per 1 april 2013	-	- 11.255
Stand per 31 december na korting	302.750	306.872

16. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

	(x € 1.000,-)	
	2013	2012
Stand per 1 januari	1.504	2.111
Premiestortingen	20	143
Waardemutaties beleggingen voor risico deelnemers	37	225
Onttrekking	- 1.561	- 975
Stand per 31 december	-	1.504

De onttrekking aan de voorziening ad € 1.561 is veroorzaakt door beëindiging van de regeling (per 1 april 2013) waarbij het spaarkapitaal is omgezet in een aanspraak op ouderdomspensioen of overgedragen aan Aegon PPI.

17. Saldo overdrachten van rechten

(x € 1.000,-)

	2013	2012
Inkomende waardeoverdrachten	3.321	-
Uitgaande waardeoverdrachten regulier	-211	-
Uitgaande overdrachten uit het spaarfonds	-112	-
Totaal	2.998	-

Met ingang van 1 april 2013 is de dekkingsgraad gestegen tot een niveau boven de 100%. Naar aanleiding hiervan zijn de (lopende) procedures voor waardeoverdrachten opnieuw opgestart en zoveel mogelijk afgewikkeld.

18. Overige lasten

(x € 1.000,-)

	2013	2012
Premies risico herverzekering	597	538
Totaal	597	538

Aantal personeelsleden

Bij het fonds zijn geen werknemers in dienst. De werkzaamheden worden verricht door werknemers die in dienst zijn van de werkgever. De hieraan verbonden kosten zijn voor rekening van de werkgever.

Bezoldiging bestuurders

Hagee Stichting kent geen bezoldiging voor de (voormalige) bestuurders.

Plaats: Amstelveen

Datum: 26 juni 2014

Hageestichting
Pensioenfonds

G.Th.F.M. Groot

Voorzitter

M.M. Oude Reimer

Bestuurslid

Overige gegevens

Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

In de statuten zijn geen bijzondere bepalingen opgenomen over de bestemming van het saldo van baten en lasten. Het saldo van baten en lasten wordt toegevoegd aan het eigen vermogen.

Gebeurtenissen na balansdatum

Medio maart 2014 heeft de werkgever besloten de pensioengevende salarissen te verhogen met 2,2%. Deze verhoging is gebaseerd op de CAO voorstellen die de werkgevers in het kader van het CAO overleg aan de vakbonden hebben voorgelegd. In haar vergadering van 26 maart heeft het bestuur besloten de verhoging van de pensioengevende salarissen te beschouwen als een algemene verhoging in de zin van het reglement. Het bestuur heeft besloten, op grond van haar besluitvorming in december 2013, een toeslag toe te kennen ter grootte van 50% van de maatstaf. Effectief is dit een toeslag van 1,1% voor alle actieve deelnemers. Tevens wordt het maximum pensioengevend salaris verhoogd met 2,2%.

In februari 2014 heeft de werkgever mevrouw D. Hoekstra voorgedragen als (aspirant) lid van het bestuur. Na goedkeuring door De Nederlandsche Bank zal mevrouw Hoekstra de vacature van de heer W. Tiessen vervullen.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Hagee Stichting te Amstelveen is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2013.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht:

- heb ik ondermeer onderzocht of de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld; en
- heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Ik heb mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het pensioenfonds de tot balansdatum aangegane verplichtingen kan nakomen, mede in aanmerking nemend het financieel beleid van het pensioenfonds.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuariel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar niet lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen. Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een reservetekort.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132 (vereist eigen vermogen). Op basis van de mededeling van het fonds dat DNB heeft goedgekeurd dat het fonds tot 1 januari 2015 niet beschikt over een actuele continuïteitsanalyse, concluderen wij dat voldaan is aan artikel 137 (consistentie).

De vermogenspositie van Hagee Stichting is naar mijn mening niet voldoende, vanwege het reservetekort.

Purmerend, 26 juni 2014

drs. B.A. Weijers AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Hagee Stichting

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit verslag opgenomen jaarrekening 2013 van Hagée Stichting te Amstelveen gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2013 en de staat van baten en lasten over 2013 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het stichtingskapitaal en reserves en het saldo van baten en lasten getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het bestuursverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het stichtingskapitaal en reserves van Hagée Stichting per 31 december 2013 en van het saldo van baten en lasten over 2013 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het bestuursverslag , voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid 1 onder b tot en met h BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het bestuursverslag , voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Amsterdam, 26 juni 2014

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door drs. M. Ferwerda RA

Trefwoorden en begrippen

ABTN: De Actuariële en Bedrijfstechnische Nota is een beschrijving van de organisatie, grondslagen en het beleid van een pensioenfonds.

Actuaris: Een actuaris houdt zich beroepsmatig bezig met het doorrekenen en evalueren van risico's. Voor pensioenfondsen betekent dit het vaststellen van premies en reserves.

AFM: Autoriteit Financiële Markten. De AFM houdt toezicht op het gedrag van de financiële markten. Dit houdt in dat de AFM toeziet dat partijen correct handelen en de partners van de juiste informatie voorzien.

AG-Prognosetafel: Overlevingstafel waarbij rekening wordt gehouden met de verwachte ontwikkelingen in de sterfte. Zie ook bij "Overlevingstafel".

Asset Liability Management of ALM-studie: Het proces waarbij, aan de hand van scenario's, inzicht wordt verkregen in de onderlinge afhankelijkheden van rechten en verplichtingen.

Asset mix: Verdeling van de beleggingen over aandelen, obligaties, onroerend goed enz.

Beleggingrendement: Totaal van de directe en indirecte beleggingsopbrengsten uitgedrukt als percentage van het gemiddeld belegd vermogen zonder die beleggingsopbrengsten.

Benchmark: Een objectieve maatstaf die wordt gebruikt om de prestaties van een vermogensbeheerder aan af te meten.

Collectief Defined Contribution regeling: een pensioenregeling waarbij de pensioenopbouw afhankelijk is van de beschikbare premie.

Compliance Officer: De functionaris die binnen het pensioenfonds is aangewezen om toe te zien op de naleving van de gedragscode en wettelijke regelingen.

Continuïteitsanalyse: Onderzoek dat inzicht biedt in de financiële risico's op lange termijn en de sturingskracht van de beleidsinstrumenten. Met dat onderzoek worden de keuzes ten aanzien van de premie en toeslagen onderbouwd.

De Nederlandsche Bank (DNB): De instelling die verantwoordelijk is voor het "prudentieel" toezicht op financiële instellingen. Prudentieel toezicht wil zeggen dat toegezien wordt dat partijen hun financiële verplichtingen nakomen.

Dekkingsgraad: De dekkingsgraad geeft de verhoudingen weer tussen de verplichtingen en het aanwezige vermogen. Bij de bepaling van de reële dekkingsgraad wordt rekening gehouden met toekomstige toeslagen.

Dekkingstekort: Van een dekkingstekort is sprake als de dekkingsgraad lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen (circa 105%).

Derivaten: Financiële contracten waarvan de waarde afhankelijk is van onderliggende activa. Voorbeelden van derivaten zijn opties, termijncontracten, rente swaps.

Directe beleggingsopbrengsten: Opbrengsten uit bijvoorbeeld dividend en rente.

Duration: Duration is een maatstaf voor de rentegevoeligheid. De duration kan betrekking hebben op de obligatieportefeuille of op de verplichtingen.

Emerging Markets: Zie “opkomende markten”.

Financieel Toetsingskader (FTK): Onderdeel van de Pensioenwet waarin de financiële eisen aan pensioenfondsen zijn vastgelegd.

Franchise: Het deel van het salaris dat bij de berekening van het pensioen en de premie buiten beschouwing wordt gelaten.

FTK: het Financieel ToetsingsKader is het geheel aan financiële eisen waaraan het pensioenfonds moet voldoen. Het FTK is onderdeel van de Pensioenwet.

Gedempte kostendeekkende premie: Kostendeekkende premie die berekend wordt op basis van een rentepercentage dat wordt afgeleid van het lange termijn verwachte rendement.

Hedgefonds: Beleggingsfondsen die gebruik maken van het niet volledig efficiënt functioneren van de financiële markten. Doel van hedgefonds (hedgefunds) is het behalen van een absoluut rendement.

Indirecte beleggingsopbrengsten: Waardewijzigingen in de onderliggende beleggingen.

Individueel Defined Contribution: beschikbare premieregeling waarbij de premie op naam van de deelnemer wordt belegd, het uiteindelijke pensioen is afhankelijk van de beleggingsresultaten.

Intern toezicht: Het beoordelen van het functioneren van het bestuur door onafhankelijke deskundigen. Het toezicht maakt deel uit van de principes voor Pension Fund Governance (goed pensioenfonds bestuur).

Kostendeekkende premie: De premie die nodig is voor het onvoorwaardelijke deel van de pensioenregeling. In de premie zijn opslagen opgenomen voor de uitvoeringskosten. Basis voor de berekening van de premie is de nominale marktrente.

Mandaat: Het in beheer geven van (een gedeelte) van het vermogen, waarbij een nauwkeurige opdracht is geformuleerd.

Minimaal Vereist Eigen Vermogen: Het minimaal vereist eigen vermogen is de ondergrens van het vermogen. Als het vermogen van het fonds lager ligt dan het minimaal vereiste vermogen (dekkingstekort) is het fonds verplicht dit onmiddellijk te melden aan De Nederlandsche Bank en moet een herstelplan opgesteld worden. Bij een langdurig dekkingstekort kan het voorkomen dat de pensioenaanspraken moeten worden gekort. De dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen is ongeveer 105%.

OPF: Stichting voor Ondernemingspensioenfondsen.

Opkomende markten: Financiële markten in landen die in economische ontwikkeling achterliggen bij de meeste westerse landen, maar wel bezig zijn met een inhaalbeweging. Voorbeelden zijn China, India, Zuid-Amerika, Rusland.

Overlevingstafel: Geeft per leeftijdscategorie aan wat de overlevingskansen voor mannen en vrouwen zijn in Nederland.

Pensioenovereenkomst: In de pensioenovereenkomst worden de arbeidsvoorwaarden met betrekking tot

pensioen vastgelegd.

Pension Fund Governance: De manier waarop het fonds is georganiseerd en de verantwoordelijkheden zijn verdeeld.

Performance: Het door de vermogensbeheerders behaalde beleggingsrendement in vergelijking met een benchmark. Als de performance hoger is dan de benchmark is er sprake van een outperformance, is deze lager dan de benchmark dan is er sprake van een underperformance.

Reële dekkingsgraad: zie bij Dekkingsgraad.

Rekenrente: rente die wordt gebruikt bij de berekening van de vaststelling van de voorziening voor de pensioenverplichtingen. Deze rente is het rendement dat het pensioenvermogen geacht wordt minimaal op te brengen. De rente wordt vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur.

Rentetermijnstructuur: Rentes voor verschillende looptijden om de verplichtingen van het fonds te waarderen. De rentetermijnstructuur wordt door De Nederlandsche Bank gepubliceerd.

Reservetekort: Als het aanwezige vermogen kleiner is dan het vereist eigen vermogen maar groter dan het minimaal vereist eigen vermogen is er sprake van een reserve tekort. De dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen is circa 105% bij het vereist eigen vermogen ongeveer 115%.

Security lending: het uitlenen van effecten tegen een vergoeding waarbij onderpand wordt gegeven voor het risico van niet teruglevering.

Solvabiliteit: De mate waarin het fonds in staat is aan haar (lange termijn) verplichtingen te voldoen.

Sponsor: De werkgever die de kosten van de regeling betaalt.

Toereikendheidstoets: Een toets waarbij de actuaire de financiële positie van het fonds beoordeelt.

Uitvoeringsovereenkomst: Overeenkomst tussen het pensioenfonds en de werkgever met betrekking tot de uitvoering en financiering van de pensioenovereenkomst.

Ultimate Forward Rate (UFR): een aanpassing van het deel van de rentetermijnstructuur voorbij het zogenoemde laatste liquide punt (20 jaar). Voor looptijden vanaf 20 tot en met 60 jaar worden alternatieve zero rentes berekend op basis van aangepaste onderliggende 1-jaars forward rentes.

Vastrentende waarden: beleggingen met een vaste opbrengst zoals obligaties.

Verantwoordingsorgaan: Orgaan dat de evenwichtige belangenbehartiging in het beleid van het bestuur moet beoordelen. Het Verantwoordingsorgaan bestaat uit vertegenwoordigers van werknemers, gepensioneerden en werkgever.

Vereist Eigen Vermogen: Het vereist eigen vermogen is het vermogen dat het fonds nodig heeft. Het vereist eigen vermogen is afhankelijk van het risicoprofiel van het fonds. Bij het vereist eigen vermogen hoort een dekkingsgraad van circa 115%.

Visitatiecommissie: De visitatiecommissie beoordeelt de manier waarop het pensioenfonds wordt aangestuurd. De visitatiecommissie bestaat uit onafhankelijke deskundigen.

Voorziening pensioenverplichtingen: De waarde van de gekapitaliseerde pensioenrechten. Bij de bepaling van de waarde wordt rekening gehouden met sterftekansen en rekenrente.

Waardeoverdracht: Overdracht van de waarde van de pensioenaanspraken die bij een oude werkgever zijn opgebouwd aan het pensioenfonds van de huidige werkgever.

Zakelijke waarden: aandelen en alternatieve beleggingen.